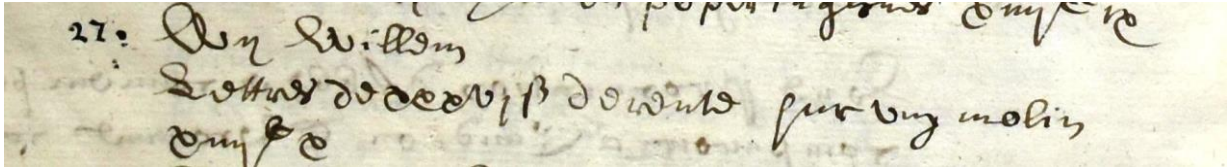


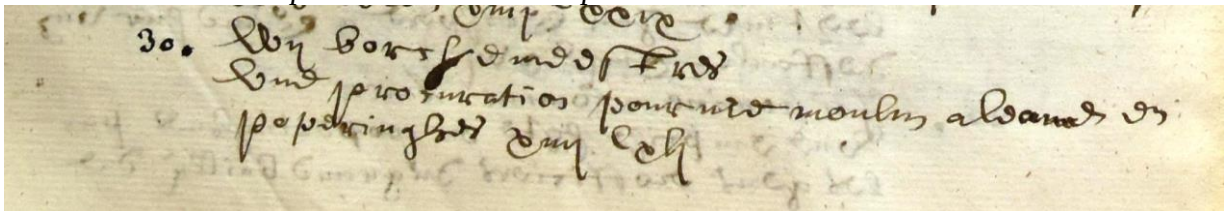
Van 't Jaar 1460

De molens van Poperinghe

In de registers van de raad van de Sint Bertins abdij – Departementaal Archief Arras – serie H – vinden we de volgende notitie uit 1410:



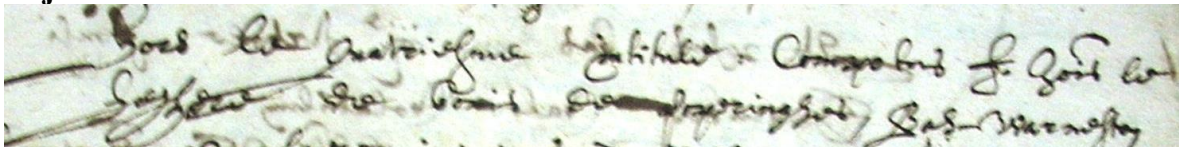
Daar staat dus: Wy Willem – Lettres de xxxvj schele de rente sur ung molin – xiiijc x – of brieven van 36 schele parisis van een rente op een molen – 1410.



In dezelfde reeks vinden we onder nummer 30 de volgende notitie: wy borghmeesters – une procuration pour notre moulin a leue en Poperinghes – xiiijc xli – hier zat dus een volmacht voor 'onze' watermolen te Poperinghe – 1441 –

Dit bewijst minstens dat de watermolen van de abdij in 1441 werkte.

Van daar springen de extracten naar het jaar **1442**. Daar is het een zekere François le Heghere 'de cours de Poperinghes' die de rekening opmaakt en hier is er sprake van '**vento et jure molendinorum**'



En volgende rekening is de volgende: **1473 - 1474**

Extrait uyt andere rekening in t'latijn wanof de prohemie luydt als volgt

Compotus fratris **Jacobi Duval** de bonis de Poperinghes, de Bas Warneton et de Oxelaere, incipiens a vigilia nativitatis sanctie Johannis Baptsite anno domini m° cccc° lxxiiij usque ad eadem vigiliam ejusdem siti Johannis Baptsitsti anno septuagesimo quarto

Onder de tytel van valor anni presentis stet onder andere t'gonne volgt

Item **de vento et jure molendinorum** in eodem termino - x pond ix schele

Onder de tytel sequitur valor volatitkum staet onder andere t'gonne volgt

Item eodem termino **de jure molendinorum xxj capones** - hier is er opeens sprake van kapoenen – of gesneden hanen - comut p. cap. iiij schele val. iiij pond iiij schele

Extrait uyt andere rekening in t'latijn, wanof de prohemie luydt als volgt: **1478 - 1479**

Compotus fratris **Jacobi Pol** de bonis de Poperinghe, de Bas Warneston et de Oxelaere incipiens a vigilia nativitatib beati johannis baptiste anno domini m° cccc° lxxviii° us ad eamdem vigilia ejusdi sanctie Johannis Baptiste anno **sexagesimo nono**

Onder den tytel van valor anni presentis staet onder andere t'gonne volght
Item de vento et jure molendinorum in eodem termino - x pond ix schele

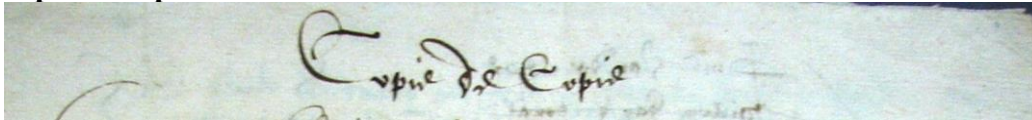
Onder de tytel van sequitur valor volatiliu staet onder andere soo volght
Item in eodem termino **de jure molendinorii** xxj cap. pro cap. iiij schel val. iiij pond iiij schele
Collatie Leliegeois

De rekeningen van 1423 en 1461 en andere -

*Tussen de voorgaande rekeninguittreksels, die eigenlijk niets meer zeggen dan dat er molenrechten geïnd werden door de abdij binnen de jurisdictie van Poperinge – zijn er ook twee andere uit **de 15^{de} eeuw** – die specifieker zijn en ons een beter zicht geven op de molens die er in deze eeuw te Poperinge stonden.*

*De eerste dateert uit her jaar **1423** en luidt als volgt:*

copie de copie



Extraict d'ung vieu registre en parchemin reposant entre les mains d'Andries Makeblide comme receveur d l'abbé et convent de St. Bertin des menues rentes jurialles a et appartenants en leur ville et jurisdiction de Poperinghes lequell entre aultre choses est anthenu ce que sensuuyt

*Extract uit een oude register op parkement – rustende in de handen van **Andries Makeblide** – als ontvanger van de abt en het concent van Sint Bertin van de kleine renten van de stad en jurisdictie van Poperinge – waarin tussen andere zaken staat hetgeen volgt:*

*Au premier foeuillet est escript en grosses lettres rouges –
Op het eerste blad is er geschreven in grote rode letters:*

Liber este fuit renovatis tempore domini **Alardi** abbatis
par fratrem **Michael le hertoghe** - anno domminy millesimo quadringhentesimo vigesimo tertio - **1423** -

cet au lxxvij foeuillet dudit registre est conchie ce que sensuuyt

Het boek is dus vernieuwd in de tijd van de abt Alardi door frater Michael DeHertoghe in het jaar 1423 en op de 77^{ste} bladzijde van dit register staat er hetgene volgt:

census molendinorum

GuyVan der Niepe

Gayfer Walins

Joris de Buc

Daniel Lanscheers enfans - xx schele et viiij chapons

Jan Beyart

Joris de Post
Lamsen Dewitte
Steven de Post - xl schele t iiij chapons

Gaifeur Walins et la veuve de Salin Melis
Jan de Pau iij gulden t iiij chapon
Relicta Salin Melis
La table des pauvres de St. Bertin - xl schele t iiij chapons

Gauifeur Walins
Kerstiaen Lievin - xxv schele et ij chapons

Guy vander Niepe
Willem van Gribunal
France Serhoisome
Jan de coninc et Ghelin Stalin - xxxvj schele

De heere le seigneur
Jan Lanckaert iij pond

Cornelis Hasin
Jan Scherrier
Frans Debant
Colin van Raden
Meester Willem Boeye - lx schel

Collationné contre ledit registre et avecq icelluy trouvé concordé par moy greffier de la ville de Poperinghes soubsigné **M. Lottin 1611**

Het tweede register dat heel belangrijk voor ons is, is dit opgemaakt door een zekere 'frater Boone' waarin de molens ook met hun naam genoemd worden.

Register Boone Census molendinorum in festo Beati Joannes Batitsta folio. 40 uyt tregister Boone dit is ghetrocken uyt een register vernieuwt door frater Boone ten jaere 1461 als proost ende ontfangher

Op de meulen in de Pottestraet
Passchier de Gay - doorstreept
Gui Vanderniepe & Jan de Gay - doorstreept
Willem Tant
Gaeyfer Wyts - xx schele

Op de meulen inde Watoustraete
Ghelein Jacob Mondt filius Ghelein - doorstreept
Herwyn van Steelandt - doorstreept
relicta Gaifer Walins - doorstreept
Rogier vanden Beecke filius Matthei - iij florine

Op de meulen inden Lyssenthouck

Lodewyck Cortewilde
de selve weduwe - doorstreept
xxv schele

Op de meulen in 't Gervelgat
Lampsen Wolryck
Guy Vanderniepe
Gayfer Walins
meester Jan de Ruple
Willem Schroolynck
in manus eccelsiae - xxxv schele

Op de coornemeulen int Ghervelgat
relicta Willem Van Bambeke - xl schele

Op de meulen inde Iperstraete
Karel de wert - doorstreept
Jan Triaert - doorstreept
Christiaen Baert filius Claeys - doorstreept
Sanders Baert filius - niet ingevuld

Op de meulen aen de schipleet op de langhe coutter
de heere over Jan Lancbaert - iij pond

Op een meulen staende inden Oosthouck ten hooghen walle
Clais de Bussche - xxx schele

Census molendinorum - folio 134 verso in tselve register Boone
--

De naam van de molen is niet ingevuld

Willem tandt - doorstreept
Jan De Gaey - doorstreept
Gaeyfer Wyts - doorstreept
Laurens Pilgrin - doorstreept
Hendrick jacob
Passchier Dobbelt - xx schele et viij cappoenen

Carel Devont - doorstreept
Relicta Jan Tryaert - doorstreept
Christian Baert filius Claeys - doorstreept
Sander Baert - xl schele et iij cappoenen

Ghelein Moenaert filus Ghelein - doorstreept
Herwyn van Steelandt
Relicata Gaifer Walins
Rogier vanden Broucke - iij schilden ende iij cappoenen

Lodewyc Cortewilde
de selve weduwe - doorstreept - xxv schele et ij cappoenen

Lampsen Wolryc
Guy vander Niepe
Gayfer Walins
meester Jan de Rupele
Willem Schroolynck
in manus ecclesiae

Den heer over Jan Lancbaerd - iij pond

Clais de Busscher - xxx schele - op een wintmeulen staende inden Oosthouck ten hooghen Walle
nota - dit is door een ander hant er tusschen ingestelt

Relicta Willem van Bambeke xl schele
Dit register en heeft noch dagh noch date ende en is van niemant onderteeckent nochte daer en is gheen slodt

Redditus molendinorum in fexo beati Joannes Baptista solevendi folio 36 - uyt liber censualis sive registrum redituum comprehendeun varios hereditarios redditus ad reverentdum in christo patrem et dominuum donnunin abatem nostri monastery sancti Bertini in sacra Audomaro ratione sui dominy in villa et terris de Poperinga pertinenti in infra per deseursum patebit
--

Op de meulen ter Potterstraete - xx schele
Ghelein Vanschote - doorstreept
Relicate Willem Tant - doorstreept
Jan Kues

Op de meulen op de Watoustraete
Gillis Kolen
Henderyc Jacob
Roger Vanderbeke - iij floremen

Op de meulen inden Lyssenthouck ten Leene
Mahieu de Groote
Louwyc Cortewille - doorstreept - xx schele

Op de Coornemeulen in't Ghervelgat
de kinderen van Christiaen de Groote
Willem Rauwels - doorstreept - xl schele

Op de oliemeulen in't Ghervelgat
In manus ecclesioe - xxxvj schele

Op de meulen inde Iperstraete
Frans Haesebaert
Sanders Baert - doorstreept - xl schele

Op den meulen aende schipleet opde Langhen Coutter
den heere over Jan Lancbaert

Op de nieuwe meulen inden Oosthouck
nota dit is van ander curraeter ende daer by ghevought
Claeis de Busscher

In 't selve register censualis folio 134 ofte 128 - Redditus Molendinorum in nativitate domini

Op de meulen ter Pottestraete
Ghelein vanSchote - doorstreept
Jan Keus - xx schele viij cappoenen

Op de meulen ter Iperstraete
Sander Baert - doorstreept
france Haezebaert - xl schele iiij cappoenen

op de meulen ter Watoustraete
Rogier Vanderbeke - doorstreept
Gilles Kolen - doorstreept
Hendryc Jacob

op den meulen inde Lyssenthouck ter Leene
Mahieu de groote
Lodewyc Cortewille - xxv schele ij cappoenen

in manus ecclesiae xxxv schele

Op de meulen inden Oosthouck ten Hooghen Walle
Claeis de Busscher - xxx schele
nota van ander carracter ende daer in tusschen ghestelt

de heere - iij pond

op de muelen int Ghervelgat
Jan de Snouck
Willem Rauwels - doorstreept

Met deze rekeningen naast elkaar te leggen kunnen we voor de verschillende Poperingse molens een opeenvolging van de pachters voor de 15^{de} eeuw, opstellen.

Op Pottestraat molen vinden we dan – ons baserend op het jaar 1461 de meulen in de Pottestraet
--

GuyVan der Niepe
Gayfer Walins
Joris de Buc
Daniel Lanscheers enfans - xx schele et viij chapons
Passchier de Gay - doorstreept
Guy Vanderniepe
Jan de Gay - doorstreept

Willem Tant
Jan De Gaey - doorstreept
Gaeyfer Wyts – doorstreept - 1461
Laurens Pilgrin - doorstreept
Hendrick Jacob
Passchier Dobbel - xx schele et viij cappoenen
Ghelein Vanschote - doorstreept
Relicta Willem Tant - doorstreept
Jan Kues

Op de meulen inde Watoustraete

Ghelein Jacob Mondt filius Ghelein - doorstreept
Herwyn van Steelandt - doorstreept
relicta Gaifer Walins - doorstreept
Rogier vanden Beecke filius Matthei - iij florine – 1461
Carel Devont - doorstreept
Relicta Jan Tryaert - doorstreept
Christian Baert filius Claeys - doorstreept
Sander Baert - xl schele et iij cappoenen
Rogier Vanderbeke - doorstreept
Gilles Kolen - doorstreept
Hendryc Jacob

Op de meulen inden Lyssenthouck – de Leenemolen

Lodewyck Cortewilde
de selve weduwe - doorstreept - 1461
Mahieu de Groote
Lodewyc Cortewille - doorstreept - xx schele

Op de meulen in 't Gervelgat - Oliemolen

Lampsen Wolryck
Guy Vanderniepe
Gayfer Walins
meester Jan de Ruple
Willem Schroolynck
in manus eccelsiae - xxxv schele – 1461

Op de coornemeulen int Ghervelgat

Relicta Willem Van Bambeke - xl schele – 1461
Jan de Snouck
Willem Rauwels - doorstreept

Op de meulen inde Iperstraete

Karel de Wert - doorstreept
Jan Triaert - doorstreept
Christiaen Baert filius Claeys - doorstreept
Sanders Baert filius – 1461

Frans Haesebaert

Sanders Baert - doorstreept - xl schele

Op de meulen aen de schipleet op de langhe coutter

De heere over Jan Lancbaert - iij pond

Op een meulen staende inden Oosthouck ten Hooghen Walle

Clais de Bussche - xxx schele - 1461

*Er is hier dus sprake van **8 molens** die in de 15^{de} eeuw windrecht en ander 'molenrecht' betalen aan de ontvanger van de abt, als 'temporeel' heer van de stede en jurisdictie van Poperinge.*

Hierbij vallen toch een aantal zaken op.

*Er is geen sprake van de twee molens van de heer – **de watermolen en de Coutermolen** – die zoals we gezien hebben minstens dateren uit het begin van de 14^{de} eeuw. We nemen echter aan dat de molenaars van de molens van de abdij onder een ander hoofdstuk binnen de rekening vielen, waar hun pacht genoteerd werd.*

*We missen ook de '**schorssemolen**' in dit lijstje – zou deze nog niet bestaan hebben of hadden de huidevetters 'vrije 'wind'?*

En we missen hier ook de Swynlandmolen waarvan we weten dat deze molen eerst van de abt is geweest en terug opgebouwd werd in het jaar 1437, zoals hiervoor geschetst werd onder het hoofdstuk over de windmolens van de abt.

*En verder missen we **de Abelemolen**. Zou deze ook niet ouder geweest zijn?*

*Deze molen wordt voor het eerst genoemd in het volgende lijstje betalingen. We bemerken hier de zelfde namen als hiervoor maar er worden twee molens bijgevoegd, **de***

Heeschmolen van Rasse Hasebaert en **de Abelemolen**.

Folio xxxiiij verso au mesme registre est ce que sensuyt

Sur le molin au Potterstraete - xx schele viiij capoenen

Ghelin van Schotin

Jan Kues

Sur le molin -en la rue d'Ypre - xl schele iiij capoenen

Sanders Baert

France Haezebart

Sur le molin de la rue de Watou - iiij schilden iiij capoenen

Rogier vande Beke

Gillis Lootin

Henderyck Jacob

Sur le molin au Lyssenthouck au fiefz - xxv schele ij capoenen

Mahieu de groote

in mains ecclesie

Sur le nouveau molin au Oosthouck au hooghen walle

Clays de Busscher

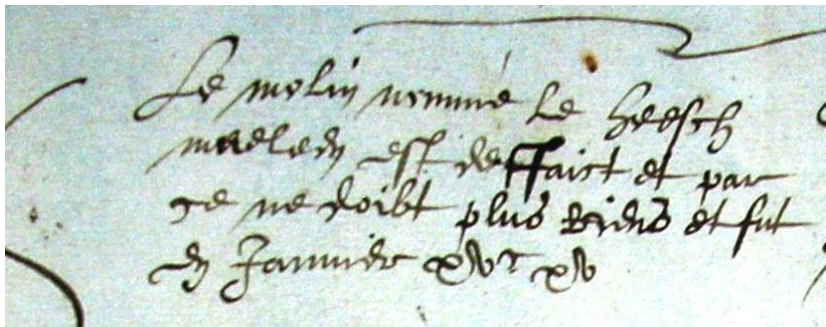
le seigneur

Sur le molin au Ghervelgat - xl schele

Jan de Snouck

Willem Pauwels

folio xl au mesme registre ce que sensuyst

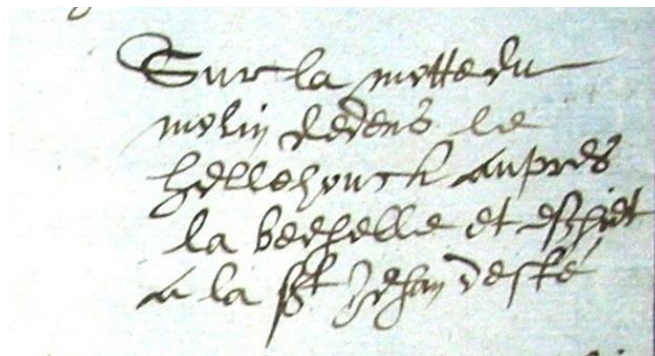


Sur un molin accordé au
Raes Hasebaert

Le molin nommé le
heeschmuelen est
deffaict et par ce ne doit
plus biens et fut en **janvier**
xvc xv - 1515 -

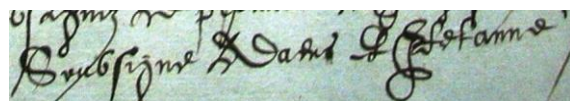
duvant sa vie a luy, sa femme et ses enfans et non plus longtemps sans nouveau congie

De Abelemolen



Sur la motte du molin dedens le
Hellehouck aupres **la belhelle** et
esthiet a la sieur **Jehan Desté**
Jan de Hane iij schele
Jan de Hane xl schele
rente de molin sur le molin d hellehouck
aupres de esle estheit a la sieur Jehan
Desté.

Collationne contre ledit registre et avecq
icelluy Franc concorde par moy grffier d la ville de Poperinghes aussy sign M. Lottin 1611
plus bas est escript
les extraict susdict se trouvent concordé aux originaulx -



signer et escriptz **en langue thioise** et sont
icelle trouvé concorde par nous notairs des
aerchiducqs soubssignez ce premier de juin
etc.

Hier is er dus effectief sprake van een molen op een molenwal in de Hellehoek kortbij la belhelle of l'Abeele – maar dan geschreven zoals men het in het dialect uitspreekt. De molen op deze wal werd blijkbaar gezet door een zkere Jehan Desté en de molenaar was toen Jan de Hane. Hoewel deze rekening niet gedateerd is, mogen we gezien de vermelding van het jaartal 1515 toch aannemen dat de Abelemolen voor dit jaar gezet is geweest en dus dateert van rond 1500.

Een gelukte heirvaart

1460

Uit 'De cronijcke van Vlaenderren in 't corte'

**In tjaer mccc. C. lxx. trac Graue Caerle van Charloys/met c.
duist mannen van wapenen te Monthenry/ende Conijng Lo-
dewick van Chanckerick cam hem teghen met xxx. duisent man-
nen/maer hy verloos den strijt/efi vloot wederom binnen Parijs**

In tjaer xiiii c lxxv trac trave Caerle van Charloys met x duust mannen van wapenen te Monthenry ende conyngh Lodewijck van Vranckerick cam hem teghen met xxx dusedt mannen maer hy verloos den strijt ende vloot wederom binnen Parijs.

Ieper versus Poperinge

1461

Op **de 18^{de} november 1461** krijgen we om één of andere reden een vervolg op de akte van de 24^{ste} maart 1449 (zie hiervoor). Deze nieuwe akte wordt opgemaakt op de 18^{de} november 1461 en werd gepubliceerd door D'Hoop - nr. 170.

Het is Philips de Goede, die hier het vonnis van de raad van Vlaanderen bekrachtigd, ten voordele van de abdij van Sint-Bertin en zijn officieren in de heerlijkheid van Poperinge, tegen die van Ypres, betreffende de jurisdictie van deze heerlijkheid.

Deze akte in het Frans opgesteld, begint als volgt:

Philippe, bij de gratie Gods, hertog van Bourgondië, enz... graaf van Vlaanderen, enz... aan allen die deze presente letteren zullen zien, saluut.

En dan krijgen we eerst de gehele akte van de 24^{ste} maart 1449, waarvan we de Vlaamse versie opgenomen hebben aldaar, te horen en die toen besloot met

Ordonnerende mede desen dat de voorseide verweerders voort procederen zullen ten principale also hun goede raet ghedraghen zal up svrindaghe naer quasimodo eerstcommende recouvrerende de costen van deser instancie totter diffinitive...

De raad van Vlaanderen had daarbij de Ieperlingen in die zin veroordeeld, dat zij geen bevoegdheid hadden binnen de keure van Poperinge, zich dus niet konden bemoeien met de pointing binnen deze keure en had dan ook de verbanning van de Poperingse keurbroeders verbroken.

Uit deze opvolgende akte, 14 jaar later, blijkt nu dat de Ieperlingen in beroep gegaan waren bij het Parlement van Parijs.

Dit parlement beoordeelde het proces als 'goed gevonnist en slecht geappelleerd'. Dus de raad van Vlaanderen had correct gehandeld en het beroep van de Ieperlingen was niet ontvankelijk.

Daarna kwamen beide partijen weer voor de Raad van Vlaanderen. Na de nodige deliberaties krijgen we dan – 14 jaar na de start van het proces - dit besluit.

Ook toen kon de juridische molen traag malen.

... en dus alle 'schrifturen' gezien, bestudeerd en onderzocht hebben wij in onze raad ter definitieve besloten, zeggen en verklaren... de eisers in deze zaak goede redenen hebben om zich over de verweerders te beklagen en dat de verdedigers - de Ieperlingen – slecht gefundeerd zijn. Wij verklaren hierbij dan ook dat de verbanning van de keurbroeders broeders van nul en geen waarde is en wordt dan ook herroepen.

De Ieperlingen worden daarbij nog veroordeeld tot het betalen van een boete van 400 gouden leeuwen naast het betalen van de gerechtskosten.

Daarnaast dienen ze een 'eervolle en profijtelijke' vergoeding aan de verbannen Poperingenaars, of hun erfgenamen, te betalen.

Gegeven te Valencienne, de 18^{de} dag van november, in het jaar des heren duizend vierhonderd éénezenzestig.

We vonden deze acte in de studie van L. Gilliodts – Van Severen uit 1902 rond de costumen van Vlaanderen waaronder Poperinghe.

*Conflit entre l'abbé de Saint-Bertin et les magistrats d'Ypres au sujet
de la juridiction de la seigneurie de Poperinghe.*

18 novembre 1461.

PHILIPPE, par la grace de Dieu, duc de Bourgoingne, etc. A tous ceulx, qui ces presentes lettres verront, salut. Comme ja pieca certaine cause et proces feussent meuz et encommencez par devant nos amez et feaulx, les

president et gens de nostre chambre de conseil en Flandres, entre noz bien amez les religieux, abbe et couvent de Saint-Bertin en nostre ville de Saint-Omer, leurs bailliz, amman, eschevins et cueriers du port de Poperinghes, ensemble Lamsin de Hoverdere, Vincent de Hane, Clais de Zomere, Lamsin Lodyc, François Pardieu, Clais Stalin, Clais vanden Coutere et Guillaume Palman, curfreres de Poperinghes, chascun pour tant que a lui pavoit touchier, demandeurs d'une part ; et Jaques de Hemsrode, bailli, Guillaume de Zantvorde, escoutete, Olivier de Dixmude, lieutenant de ladvoe ledit Olivier, Jehan Belle, George Paldinc f^r Michiel, Jehan de Menin, George Fagheel, Victor le Jonckheere, Pierre Vilpont, Michiel de le Huele, Jaques Wittinc, Andri Paeldinc, Gautier Gilloen et Brixle le Paon, eschevin de nostre ville d'Ypre, deffendeurs d'autre.

Sur ce que lesdits religieux et demandeurs disoient et maintenoient, que ladicte eglise de Saint-Bertin estoit et est bien et notablement fondee et douee de plusieurs belles terres et diverses seigneuries par feux de tres noble memoire, les rois de France et contes de Flandres, noz predecesseurs, lesquels les ont admorties ; et que, entre les autres terres et seignouries appartenant a ladicte eglise, dont nosdits predecesseurs ont este et sommes aussi protecteurs, deffenseurs et gardien, a icelle eglise competoit et appartenoit, compete et appartient ledit port de Poperinghes avec toute justice, haulte, moienne et basse, fondee en loix, *kueres*, coustumes et usaiges, bien et deument entretenues et approuvees ; et maintenoient lesdiz religieux, que la dictie terre estoit et est exempte et france en jurisdiction et congnoissance, et aussi non tenue de obeir aux lettres et mandemens de ceulx de nostredite ville d'Ypre ; disoient aussi que lesdiz d'Ypre nont que voir, ne que congnoistre, sur les *kuerfreres* dudit Poperinghes en aucune maniere ; et que pour exercer, gouverner et regir le fait de la justice dudit port de Poperinghes, iceulx religieux ont illec bailli, amman, hommes de fief, eschevins et cueriers en nombre competent, et autres officiers a ce utiles et necessaires ; et entre les autres coustumes et usaiges illec observez et entretenuz, lon y a accoustume de toute anciennete, quant on envoie audit port de Poperinghes le taux et porcion de noz aides et subvencions, de ordonner par lesdiz eschevins et cueriers viii ou ix personnes, lune moictie desdictes personnes demourans dehors et lautre moictie demourans dedens ledit port de Poperinghes ; lesquelles personnes, ainsi esleues en la halle dudit port, font serrement pardevant lesdiz bailli, eschevins et cueriers de Poperinghes de bien et deument asseoir ledit taux sur tous les habitans dudit port de Poperinghes, et

aussi bien sur les bourgeois d'Yppre, comme sur les autres, chacun selon son estat et la faculte et quantite de ses biens; lesquelz bourgeois et bourgoises ont illec este tailliez et assiz, et ont accoustume de paier leur dit taux et portion, comme autres; desquelz drois, possessions et franchises lesdiz de Poperinghes avoient use et possesse de tel et si long temps, quil nestoit memoire du contraire; et quil devoit souffire pour avoir acquis bonne et paisible possession;

Disoient en oultre, que en lan mil CCCC quarante sept, lesdiz Lamsin de Hoverdere et les autres cuerfreres dessusnommez avoient este esleuz et ordonnez par ceulx de la loy de Poperinghes, pour imposer et asseoir la taille et assiete de la subvencion du paiement escheu au Noël oudit an mil III^e XLVII; et pour ce que aucuns bourgeois d'Yppre, demourans en la terre dudit Poperinghes, avoient entendu quilz seroient tailliez et assiz, ainsi que de toute anciennete lon avoit accoustume, ilz avoient obtenu desdiz d'Yppre deffendeurs, lettres closes adreschans ausdiz asséeurs, par lesquelles iceulx d'Yppre mandoient ausdiz vin asséeurs, quilz se deportassent detaillier et asseoir en ladicte subvencion les bourgeois d'Yppre demourans en ladicte kuere de Poperinghes; lesquelz bourgeois d'Yppre avoient de nouvel obtenu autres lettres, pour par icelles faire adnichiller ladite taille et assiete, ausquelles lettres iceulx asséeurs navoient volu obeir; pourquoy lesdiz deffendeurs avoient banni lesdiz huit cuerfreres hors de nostre pays de Flandres, chacun deulx ung an sur leurs testes, pour ce quilz avoient fait contre leurs privileges et franchises, comme ilz maintiennent;

Concluans par ces raisons et autres, affin quil feust dit et declaire par lesdites gens de nostre chambre de conseil en Flandres la commission et impetracion obtenus deulx par lesdiz demandeurs a lencontre desdiz deffendeurs, avoir este bien et deument impetree et obtenue, et pour telle seroit entirinee, sans estre declairee subreptice ou obreptice.

A quoy, de la part desdiz deffendeurs ait este respondu et deffendu au contraire, disans que, selon droit et stile de parlement et de toutes autres cours seculieres, quant aucun se veult plaindre ou douloir daucuns juges ou loix, daucune sentence ou jugement par eulx donne, et contendre afin de le faire adnuller ou mettre au neant, il doit et est tenu de faire le premier adjournement au lieu et place, ou lesdiz sentence ou jugement ont este pronunciez; et se ledit adjournement nest ainsi fait, il doit estre declaire moins que suffisamment fait.

Or estoit ainsi, que ledit ban estoit jugie et pronuncie a la *rierscare* a la

halle dYppre, a la semonce et conjure dudit escoutete, et par jugement desdiz eschevins; neantmoins l'executeur desdictes lettres de commission avoit adjourne lesdiz deffendeurs, ou aucuns deulx estans ou besant dYppre et autres a leurs hostelz hors de ladicte halle, ou ledit jugement et ban avoit este prononce; et que plus estoit selon les instructions de nostredicte chambre de conseil en Flandres, ledit executeur devoit prendre secourte et caucion souffisant desdiz demandeurs jusques a la somme de trois cens livres parisis, ce quil navoit point fait;

Dautre part disoient et maintenoient, que les advoc, eschevins et conseil de nostredicte ville dYppre estoient et sont en bonne et paisible possession et saisine, par leurs privileges, davoir toute cognoissance et judicature, ou au moins la premiere aprince et congnoissance des bourgeois ou bourgoises de ladicte ville, et meismement en ladicte *kuere* de Poperinghes, de quelque cas que ce soit, criminel ou civil; et avec ce, quant aucun bourgeois ou bourgoise demeurant audit lieu dYppre ou dehors, et especialement en ladite *kuere* de Poperinghes, se plaindoit et doloit a la loy dYppre, a cause d'aucunes poursuites, vexacions et travaux, que aucuns cuerfreres de Poperinghes ou autres faisoient en ladicte *kuere* de Poperinghes sur leurdit bourgeois et ses biens, ils estoient en possession descripte ausdiz de Poperinghes, affin quilz laissassent ledit bourgeois ou bourgoise et ses biens quietes et paisibles desdites poursuites; et que se ilz estoient desobeissans aux premieres et aux secondes lettres, et quilz ne comparoient point pardevant lesdiz dYppre, pour prendre droit sur leurdit different, iceulx dYppre les povoient bannir par jugement sur ung jour plaidoiable, chascun ung an, hors de nostredit pays de Flandres, sur sa teste.

Or est vray, que lesdiz dYppre, a la plainte et doléance de leurs bourgeois, qui se disoient trop excessivement estre tailliez et assiz par lesdiz asseurs de Poperinghes, apres ce quilz leur eurent escript une et seconde fois, et que a ce ilz navoient voulu obeir, avoient banni lesdiz viii asseurs cuerfreres ung an hors dieclui nostre pays de Flandres sur leur teste; pourquoy lesdiz demandeurs avaient subrepticement obtenues lettres patentes desdiz de nostre chambre de conseil en Flandres, contenans de faire inhibicion et defence ausdiz deffendeurs, sur certaine paine, de non plus bannir aucuns cuerfreres de Poperinghes, en troublant par ce lesdiz dYppre en leurdicte possession;

Concluans par ces raisons et autres, afin d'avoir et obtenir congie de court et despens alencontre desdiz demandeurs; et ou cas, que ce ne leur fust

ainsi adjugie en droit, sur ce premierement et par ordre, que ladicte commission et impetracion obtenue par lesdiz demandeurs feust par iceulx de nostre conseil declairee incivile, et que lexecution faicte par vertu dicelle a lencontre diceulx deffendeurs feust revocquee et mise au neant, quant a ladicte commission et deffense sur peine; protestans sil estoit dit par lesdiz de nostre conseil en Flandres au contraire, destre entier de proceder ou principal.

Lesdiz demandeurs soustenans, que lesdiz congie de court et despens ne doivent estre adjugiez ausdiz deffendeurs, ne limpetracion desdiz demandeurs declairee incivile; que iceulx deffendeurs devoient estre contrains de proceder et respondre peremptoirement en ladicte cause principale et aux conclusions contre eulx prises; ou si non, que deffault feust octroye ausdiz demandeurs a lencontre et en la presence desdiz deffendeurs; et que pour le prouffit dicelui deffault, que leurs conclusions leur feussent adjugees;

Et pour a ce parvenir, fut de leur part dit et propose, quil pavoit bien estre, que quant on veult attraire aucun juge en cas de refformacion, que lon est tenu de prendre secourte jusques a la somme de trois cens livres parisis, et de soy transporter sur la place ou la sentence dont on se deult, a este pronuncie; mais ceste cause nest pas matiere semblable, car lesdiz deffendeurs avoient este trais en cause, pour veoir adnuller et mettre au neant leur sentence ou jugie contre lesdiz demandeurs, comme fait par non juges; car lesdiz demandeurs navoient et nont sur lesdiz deffendeurs aucune congnoissance ne auctorite de venir commander ou deffendre; et par ainsi il nestoit besoing de soy traire sur la place ou fut pronunce ledit ban, ne de prendre ladicte caucion; et devoit ladicte commission obtenue sur vray donne a entendre sortir son effect; concluans comme dessus pour ces raisons et autres de par eulx alleguees et servans a leur intencion.

Finablement, lesdictes parties oyes par lesdiz de nostre conseil en Flandres, fut jugie et sentencie, que lesdiz deffendeurs nauroient point lesdiz congie de court et despens, en declairant, que les deffences faictes sur peine ausdiz deffendeurs de non plus avant proceder sur lesdiz de Poperinghes, ne sestendoit fors aussi avant que touchoit la porcion et assiete de Poperinghes, pour laquelle lesdiz viii personnes furent bannies; en ordonnant au surplus ausdiz deffendeurs de proceder en oultre ou principal, ainsi quilz trouveroient en conseil, au venredi apres Quasimodo lors prouchainement venant, reservans les despens de ladicte instance jusques en definitive.

De laquelle sentence ou appointement lesdiz deffendeurs, eulx disans par

icelle grevez, aient appelle a la court de Parlement a Paris, la ou tant et si avant a este procede, que finalement, parties oyes et leur proces veu, fut par ladicte court de parlement dit bien jugie et mal appelle, et ladicte cause, ensemble lesdictes parties renvoyees pardevant lesdictes gens de nostre chambre de conseil en Flandres, pour y proceder par icelles parties a certain jour lors avenir et pieca passe, selon les retroactes et derreniers appoinctemens prins en icelle cause; auquel jour ou autre entretenu dicelui lesdictes parties ou procureurs pour elles, comparans pardevant lesdictes gens de nostre chambre de conseil en Flandres, apres ce que lesdiz demandeurs eurent fait resumer ce que dit et propose avoient en nostredicte chambre, et dont cydessus est faicte mencion; aussi et conclu, que a bonne et juste cause ilz sestoient doluz et complains desdiz deffendeurs et avoient obtenu leurs impetracions et les commandemens y compris leur fait faire; que a mauvaise cause iceulx deffendeurs si estoient opposez, seroient condempnez par lesdiz de nostre conseil en Flandres de revocquer et mettre au neant les lettres par eulx escriptes ausdiz Lamsin de Hoverdere, Vincent de Hane, Lamsin Lodye et autres cuerfreres dudit Poperinghes, et aussi ledit ban profere par iceulx deffendeurs sur et a lencontre desdiz cuerfreres, comme faiz par non juge exemps deulx et leurs voisins en justice; et avec ce de eulx deporter de plus faire le semblable.

Et par nostre procureur general de Flandres, qui en ceste partie se joindi avec lesdiz demandeurs pour nostre interest, fut aussi conclu, afin que pour les excès et mesuz commis par lesdiz deffendeurs, il feussent condempnez envers nous en la somme de quatre cens Lyons dor, en faisant par iceulx demandeurs demande de despens.

A quoy de la part desdiz deffendeurs eussent par les raisons ci dessus et autres par eulx alleguees aussi este conclu a fin contraire, et que il feust dit et declaire par lesdictes gens de nostre chambre de conseil en Flandres, que lesdiz demandeurs ne faisoient a recevoir avoir fait et prins leursdictes demande et conclusions, en la forme et maniere quilz les avoient faictes et prinses, a lencontre desdiz deffendeurs; et ou cas que a ce ilz feussent recevables, ce que non, quilz les avoient faictes et prinses a mauvaise cause, en descherroient et de tout leur propos, et lesdiz deffendeurs en seroient jugiez quictes, delivres et absolz; et ledit ban, par lesdiz deffendeurs sur lesdiz cuerfreres de Poperinghes, seroit declaire bien et deuement avoir este fait et pronuncie, et pour tel devoir sortir effect; seroit en oultre consenti ausdiz dYppre destre pre ausdiz de Poperinghes lettres de commandement et def-

fense, et que ceulx, a qui ilz escriproient, seroient tenuz de obeir au contenu dicelles lettres, ou venir sur les halles dYppre pardevers la loy illec dire et declairer les causes de leur delay, et pourquoy ilz ny seroient tenuz de y obeir; et ou cas quilz ne obeissent au contenu desdictes lettres, ou quilz ne venissent dire les causes de leurdit delay, que ladicte loy dYppre pourroit proceder sur telz manans dudit Poperinghes, selon les droiz, franchises, privileges, coustumes et usaiges de nostredicte ville dYppre, en faisant aussi demande de despens.

Et depuis pour les subterfuiges, delays et moiens, que trouvoient lezdz deffendeurs, nous qui desirons labreviacion des causes et proces estans entre noz subgez, aions a la requeste desdz demandeurs evocque ladicte cause pardevant noz et noz treschiers et feaulx les commis sur le fait de noz domaines et finances, pardevant lesquelz nous aions fait adjourner lesdictes parties a certain jour pieca passe; auquel icelles parties ou procureurs pour elles, comparans pardevant nosdz commis, de la part des dz demandeurs, en ramenant a fait leurs lettres devocation, furent dictes en effect les choses par eulx dessus declaires; et que, en faisant et pronuncant ledit ban, lezdz deffendeurs avoient grandement mesprins et mesuse contre nous et justice, considere les choses dessusdictes; et si avoient eu lezdz viii asseurs cuerfreres de Poperinghes, a loccasion dudit ban grans dommaiges et interetz; car il leur commit absenter incontinent icelui ban prononce hors de nostredit pais de Flandres, en delaissant et habandonnant leurs mesnaiges, labeurs, besoignes et affaires par grant espace de temps, a leurs tresgrans travaux, interetz, dommaiges et despens; par quoy iceulx deffendeurs avoient enfraint nostre sauvegarde, en laquelle estoient lezdz viii asseurs, comme suppostz et subgetz de ladicte terre et seignourie de Poperinghes, comme dit est cy dessus; requerans pour ces causes et autres ladjonction de nostre procureur, lequel se joindi avec eulx pour nostre interest de justice, en faisant de la part de nostredit procureur et desdz demandeurs et impetrer nouvelles conclusions; cest assavoir lezdz religieux et demandeurs, que a bonne et juste cause ils avoient obtenu desdictes gens de nostre chambre de conseil en Flandres les lettres, par lesquelles commandement avoit este fait ausdz deffendeurs, afin quilz rapellaissent, revocquaissent et missent au neant ledit ban par eulx prononce alencontre desdz viii asseurs, et aussi leurs dictes lettres comminatoires par eulx envoyees a iceulx asseurs, comme nulz et de nulle valeur et faiz par non juge. Et avec ce, quilz cessassent deslors en avant de proceder par besogne autrement alencontre desdz officiers, curfreres, sub-

getz et habitans de ladicte terre et seignourie de Poperinghes, ne prendre sur eulx aucune congnoissance pour quelque cause et matiere que ce fust ; et quilz laissassent et souffrissent iceulx demandeurs chascun a son regart paisiblement joir et user de leursdiz droiz, previleges et franchises, dont cy dessus est faicte mencion, sans aucun empeschement ; que a tort et a mauvaise cause ilz se estoient a ce opposez ; seroient aussi condempnez lesdiz deffendeurs pour les entreprises, griefz, offences et injures dessus declairées, a faire ausdiz demandeurs amende, reparacion honnourable, de comparoir a certain jour en jugement pardevant nosdiz commis, et illec dire et confesser, que a tort et sans cause, et comme non juges, ilz avoient pronuncie ledit ban et envoie ausdiz viii asseurs leurs dictes lettres comminatoires, et quilz navoient ne ont en ladicte terre et seignourie de Poperinghes, ne sur les officiers et habitans dicelle, que veoir ne que congnoistre ; promettans, que jamais contre iceulx officiers et habitans ils ne procederoient par ban, ne prendroient aucune congnoissance, auctorite ou judicature sur eulx ; requerrans en oultre pardon ausdiz religieux, de ce quilz auroient fait au contraire, et, pour reparacion prouffitable, quilz feussent condempnez envers lesdiz religieux en la somme de deux cens livres de gros, pour applicquier a la fabrique de ladicte eglise de Saint-Bertin, et envers lesdiz asseurs en la somme de cent livres de gros, ensemble en tous les interetz et dommaiges desdiz religieux et de Poperinghes ;

Et de la part de nostre procureur general, affin que pour les abuz et mesuz par eulx commiz contre justice, en pronuncant ledit ban et en enfreingnant nostredicte sauvegarde, lesdiz deffendeurs, fussent condempnez envers nous en la somme de dix mil lyons dor, ou en telles peines et pugnicions, comme au cas appartiendra, en faisant par lesdiz demandeurs demande de despens.

A quoy, de la part desdiz deffendeurs, ait este deffendu et respondu au contraire, cest assez en effect ce que par eulx avoit este dit en nostre chambre de conseil en Flandres, et dont cy dessus est aussi faicte mencion ; et avec ce, que les bourgeois de nostredicte ville dYppre estoient en bonne et paisible possession et saisine de tel et si long temps quil nestoit memoire du contaire, selon leursdiz previleges, droiz et franchises, davoir ung *poortpointre*, feust que iceulx bourgeois demourassent audit lieu de Poperinghes ou ailleurs ; lequel *poortpointre* avoit accoustume de faire lassiete et imposition sur chascun desdiz bourgeois avec les autres asseurs commiz a asseoir le taux de nosdictes aydes et subvencions, quant le cas y escheoit ; maintenans et disans iceulz deffendeurs, que ceulx, qui avoient fait au contraire, avoient este par eulx pugniz

et corrigez par ban ou autrement, selon que la matiere y avoit este disposee; et pour ce que lesdiz viii asseurs navoient obey ausdictes lettres a eulx envoyees par lesdiz dYppre, iceulx dYppre deffendeurs avoient fait et prononce ledit ban, pour la conservacion et entretenement de leurdiz privileges, en quoy ilz navoient riens meffait ne mesprins; dautre part, selon toute disposicion de droit, usaige et stille, quant aucuns demandeurs ont fait leur demande en jugement, et que nostre procureur sest joint avec eulx, et au surplus aussi fait demande et prins conclusion contre aucuns deffendeurs, et que sur ce iceulx deffendeurs ont litisconteste, disoient lesdiz deffendeurs, que il ne loisoit a telz demandeurs et procureurs muer, changier, augmenter, ne diminuer lesdictes conclusions par eulx prises, et ne doivent pas estre recevable a ce faire. Ce neantmoins et combien que lesdiz demandeurs eussent prins les conclusions alencontre desdiz deffendeurs pardevant lesdictes gens de nostre chambre de conseil en Flandres, et semblablement nostre procureur general de Flandres y avoit aussi prins ses conclusions a lencontre diceulx deffendeurs; cest assavoir afin que lesdiz deffendeurs fussent condempnez a nostre prouffit en la somme de quatre cens lyons dor tant seulement, et que sur ce eust este respondu et ladicte cause litiscontestee; Toutesvoies nostredit procureur general, qui en ceste partie sestoit joint avec lesdiz demandeurs, avoit prins a lencontre desdiz deffendeurs pardevant nosdiz commiz grandes et excessives conclusions cydessus declairees et autres, que navoit fait nostredit procureur general de Flandres, pour quoy il ne devoit a ce estre receu;

Considere meismement, que par labolicion generale par nous faicte de la reformation mise sus en nostredit pays de Flandres, nous avons pardonne et remiz a noz officiers, juges et autres de nostredit pays toutes anciennes fourfaitures, offenses, mesuz et delictz par eulx commis et perpetrez a lencontre de nous et de nostre haulteur et seignourie; et par ainsi pose, que iceulx deffendeurs eussent quelque chose meffait, exede ou mesuse a lencontre desdiz demandeurs, passe avoit xiii ans ou environ, pour le cas dont ce present proces est meu, ce que non, si devoit il estre compris en ladicteabolicion et grace generale, qui inviolablement doit estre tenue et observee;

Et avec ce pose aussi, que iceulx deffendeurs eussent prins congnoissance de cause sur lezdez viii asseurs de Poperinghes, ce que non, toutesvoies selon les loix, coustumes et usaiges de nostredit pays de Flandres, qui estoit pais coustumier, ilz navoient fourfait envers nous, que lamende de soixante livres parisis; pour quoy lon ne devoit avoir regart aux grandes et excessives conclusions contre eulx prises par nostredit procureur general;

Concluans lesdiz deffendeurs par ces raisons et moiens et autres de par eulx alleguees, que a tort et mauvaise cause iceulx demandeurs sestoient doluz et complains desdiz deffendeurs, pour raison dudit ban par eulx pronuncie, et ne faisoient aucunement a recevoir de conclure contre eulx, afin quilz feussent constrains de rapeller et adnichiller ledit ban, comme fait par non juge, et de eulx deporter de plus envoyer aucunes lettres closes ausdiz de Poperinghes, et declairez voisins en justice desdiz deffendeurs et exemps de leur judicature, et quilz fussent condempnez en leurs despens, dommaiges et interestz, et envers nous en ladicte somme de dix mille lyons dor, ains au contraire seroit ledit ban, par eulx pronunce, dit et declaire par nostre jugement bon et vaillable, comme bien et deuement fait et pronunce par iceulx deffendeurs, comme juges competens en ceste partie, et qui faire le devoient et pouoient, en ensuiuant et selon les loix, franchises, usaiges et coustumes de nostredicte ville dYppre.

¶ Seroit aussi consenti ausdiz deffendeurs de escrire leurs lettres closes ausdiz de Poperinghes, toutes et quantefois que ilz entreprendroient sur lesdiz drois, privileges et franchises dYppre et des bourgeois et officiers dicelle ville, afin quilz se desistent et deportent de plus faire telles entreprises et autres choses, au prejudice dicelle nostre ville et de sesdiz bourgeois, droiz et privileges; et ne seroient point declairez exemps de la judicature desdiz deffendeurs, mais seroient iceulx deffendeurs jugiez quictes, delibres et absolz des demandes et impetracions et conclusions contre eulx prises par lesdiz demandeurs et nostredit procureur, en faisant aussi demande de despens, dommaiges et interetz faiz et a faire depuis le commencement de ceste cause jusques en fin dicelle.

Et de la part desdiz demandeurs ait este replicque a ce, disant et soustenant, que ladicte terre et seignourie de Poperinghes appartenoit nuement et en admortissement ausdiz religieux, pure voisine et toute estrange a ladicte loy et ville dYppre; par quoy ausdiz religieux et à leurs officiers audit lieu de Poperinghes appartenoit la disposition et gouvernement de la chose publicque, ladministracion de la justice et la cognoissance de tous les habitants en icelle terre; estoit ainsi ladicte terre de Poperinghes une seule terre et seignourie, a par soy, fondee en loy, justice, privileges, kueres, statuz, usaiges et franchises, anciens et bien entretenuz et approuvez, et meismement, qui, au regart du transport de nostre pais de Flandres et des subventions, qui se meectent sus en iceluy nostre pays, avoit sa cotte et porcion determinee, a par soy, et telle que de soixante six deniers lun.

Et nestoient iceulx deffendeurs, que simples officiers commis de par nous pour garder, exercer et conduire la justice et loy en nostredicte ville dYppre, et ainsi leur commission et pover ne devoit avoir lieu ou auctorite audehors de ladicte ville et eschevinaige dYppre, ne sur les officiers, subgez et habitans des terres voisines, et meismement en ladicte terre de Poperinghes; et avoient grandement excede lesdiz deffendeurs les termes de leurdicte commission, en tant quilz avoient banni lesdiz viii asseurs, sur lesquels ils navoient que veoir, ne que cognoistre; car suppose, que iceulx asseurs eussent este purement leurs subgetz et demourans audit lieu dYppre, si estoit la peine et condempnation par eulx inferee trop excessive et cruele; car il n'y avoit que action de interest ausdiz bourgeois pour faire revocquer et adnuller ladicte assiete et restitution de leurs dommaiges; et avec ce, selon la coustume generale et commune observance tenue et gardee en nostredit pays de Flandres, qui estoit telle en matiere de subvencion, que l'on asseoit chascun, et aussi que chascun bourgeois forains dYppre ou autres quelzconques, sans pour ce avec eulx prendre ung *portpointre*, comme proposoient lesdiz deffendeurs. Et au regart de lexcessivete de lassiette alleguee par lesdiz deffendeurs, lesdiz eulx disans bourgeois dYppre avoient este assiz bien et deuement selon leurs facultez au mieulx que pourent concevoir lesdiz asseurs; et si ilz se sentoient par ce grevez, ils se eussent peu retraire a provision a ladicte loy et justice de Poperinghes, laquelle et non autre estoit capable de eulx en faire et administrer raison et justice; et suppose, que, pour bourgeois forains ilz eussent pu et deu avoir este reputez, ce que non, si ne pavoient ilz estre affranchiz desdictes subventions, et quilz ny fussent taxeuz et assiz comme les autres habitans de Poperinghes; avec plussieurs autres raisons et moiens alleguez par lesdiz demandeurs, concluans comme dessus.

Lesdiz deffendeurs soustenans le contraire, disans que, en pronuncant ledit bannissement, dont se doloient lesdiz demandeurs, ilz navoient fait autre chose fors ce que faire devoient, en usant de leurs droitz et pour la conservacion de leursdiz privileges, franchises et libertez, et comme commis et ordonnez de par nous a les garder et entretenir; et ne devoient point iceulx demandeurs reputer ladicte terre de Poperinghes pure voisine en justice a ceulx de nostredicte ville dYppre, attendu quil estoit notoire que les quatre membres de Flandres, dont nostredicte ville dYppre en estoit lun, avoient la prerogative et regart pour le bien publicque sur toutes les autres villes et villaiges et les habitans de nostredit pays, entre lesquelles

villes estoit ledit lieu de Poperinghes, assez pres de nostredicte ville dYppre ; et a ceste cause avoient lesdiz deffendeurs et leurdiz bourgeois plusieurs loix, usaiges et coustumes, desquelles ils avoient use et usoient par tout ledit pais de Flandres, et mesmement en ladicte *kuere* de Poperinghes et es marches a lenviron, par tel et si longtemps, que lesdictes coustumes estoient tenues prescrites et attribuoient jurisdiction ausdiz deffendeurs ; et entre les autres, que, se aucun bourgeois avois receu playe dedens ladicte *kuere* de Poperinghes, et quil en estoit venu faire ostencion pardevant les echevins dYppre, iceulx eschevins en avoient la cognoissance et non point lesdiz de Poperinghes ; par quoy il estoit notoire et apparoit clerement, que iceulx de Poperinghes nestoient pas voisins en justice ausdiz dYppre deffendeurs.

Et quant a la porcion que paient lesdiz de Poperinghes en nosdictes aydes et subvencions, qui estoit telle que de soixante sept deniers lun, comme ilz maintenoient, ilz ne paioient que de cent livres, qui se levoient sur nostredit pais, que xxx solz, et ceulx dYppre desdiz cent livres paioient viii l. xi s. vii deniers, ou qui estoit plus que ne montoit la part et porcion des xiii meilleures villes fermees de tout nostredit pays de Flandres, exepte noz villes de Gand et Bruges ; laquelle charge iceulx dYppre ne pourroient supporter, se nestoit quilz peussent joir et user franchement de leurdiz privileges, droiz, coustumes et usaiges ; car au moien diceulx, plusieurs personnes y venoient habiter et se faisoient bourgeois de nostredicte ville, lesquelles sen partiroient de logier, silz ne povoient joir des franchises de leurdicte bourgeoisie ; qui seroit la destruction dicelle nostre ville et porteroit grant interest a nous et a tout nostredit pays de Flandres, ainsi que maintenoient lesdiz deffendeurs, avec plusieurs autres raisons et moiens declairez en leurs escriptures, concluans aussi comme dessus.

Lesquelles parties ainsi oyes bien au long dun coste et dautre, en tout ce quelles vouedrent dire, proposer et alleguer, pardevant nosdiz commiz, sur le fait de nosdiz demaines et finances, icelles aient este appointees a escrire par faiz contraires, chascune tendant a ses fins et conclusions ; et leurs escriptures sur ce mettre pardevers la court, endedens certain jour lors a venir ; auquel jour, apres ce que icelles parties aient servi de leurs dictes escriptures, nous aions ordonne et appointie, que sur lesdiz faiz desdictes parties proposez et niez dun coste et dautre, contenuz en leurdicte escriptures, seroient faictes enquestes par certain nostre commissaire avec ung adjoint non suspect, en donnant pouvoir audit commissaire de instruire le proces

desdictes parties jusques en diffinitive exclusivement; et icelui instruit et miz en estat de jugier, rapporter ou renvoyer feablement cloz et seelle pardevers nous ou nosdiz commis endedens certain jour apres, pour a ung autre jour apres ensuivant oir droit par lesdictes parties sur ladicte cause et proces, ou autre tel appoinctement quil appartiendra par raison.

En ensuivant lequel appoinctement nostredit commissaire, avec ung adjoinct non suspect, ait fait ladicte enqueste; au surplus ait instruit leurdit proces jusques en diffinitive exclusivement, sauf les faiz contenuz es reproches et salvacions desdictes parties, et icelui renvoie pardevers nous ou nosdiz commis, feablement cloz et seelle, comme il appartient.

Et ce fait, apres ce que icelles parties ont veu et recongneu leurs pieces et remercie a plus produire, nous aient supplie et requis de jugier par diffinitive ledit proces et leur faire droit, veu icelui se faire ne pavoit bonnement et sans faire examen sur lesdiz faiz desdiz reproches et salvacions.

Savoir faisons, que, veues et visitees les escriptures et enquestes desdictes parties, ensemble toutes lettres, tiltres, privileges, munimens et autres enseignemens, quelles ont voulu produire et exhiber, et considere tout ce que fait a veoir et considerer en ceste partie et qui peut mouvoir, nous, a grande et meure deliberacion de conseil, avons par ceste nostre sentence diffinitive et pour droit, dit et declaire, disons et declairons, que ledit proces se peut jugier sans faire examen sur reproches et salvacions.

Et avons dit et disons, que lesdiz demandeurs se sont bien doluz et complains desdiz deffendeurs, et quilz ont a bonne cause obtenu lesdictes lettres de mandement desdictes gens de nostre chambre de conseil en Flandres, et icelles fait executer; que lesdiz deffendeurs se sont mal opposez; et avons revocqué et miz, revoequons et mettons au neant lesdictes lettres par eulx escriptes ausdiz Lamsin de Hoverdere, Vincent de Hane, Lamsin Lodyc et autres kuerfreres de Poperinghes dessuznommez; et avec ce avons declaire et declarons ledit ban estre nul et de nulle valeur; et en tant que mestier est, lavons revocque et miz, revoequons et mettons au neant, comme indeuement fait et par non juges; et avons deffendu et deffendons ausdiz de nostre ville dYppre de doresenavant faire le semblable; et les avons condempne et condempnons es interestz et dommaiges soustenuz a ceste cause par lesdiz Lamsin de Hoverdere. Vincent le Hane, Lamsin Lodyc et leurs consors, kuerfreres, banniz comme dit est; cest assavoir au prouffit desdiz jadiz vivans et des hoirs de ceulx diceulx bannis depuis ledit ban trespassez; en deboutant iceulx deffendeurs desdictes fins de non recevoir de congie de

court et de despens par eulx quises a lencontre desdiz demandeurs; et au surplus les avons aussi condempnez et condempnons pour lesdiz excez et abuz a nostre prouffit en lamende de quatre cens lyons dor, et es despens faiz et soustenuz par iceulx demandeurs en la poursuite de ceste presente cause et a loccasion dicelle, la tauxacion diceulx despens et desdiz dommages et interestz a nous reservee. Et avons absolz et absolvons iceulx dYppre deffendeurs des conclusions prinses par lesdiz demandeurs, affin de amende honnourable et prouffitable.

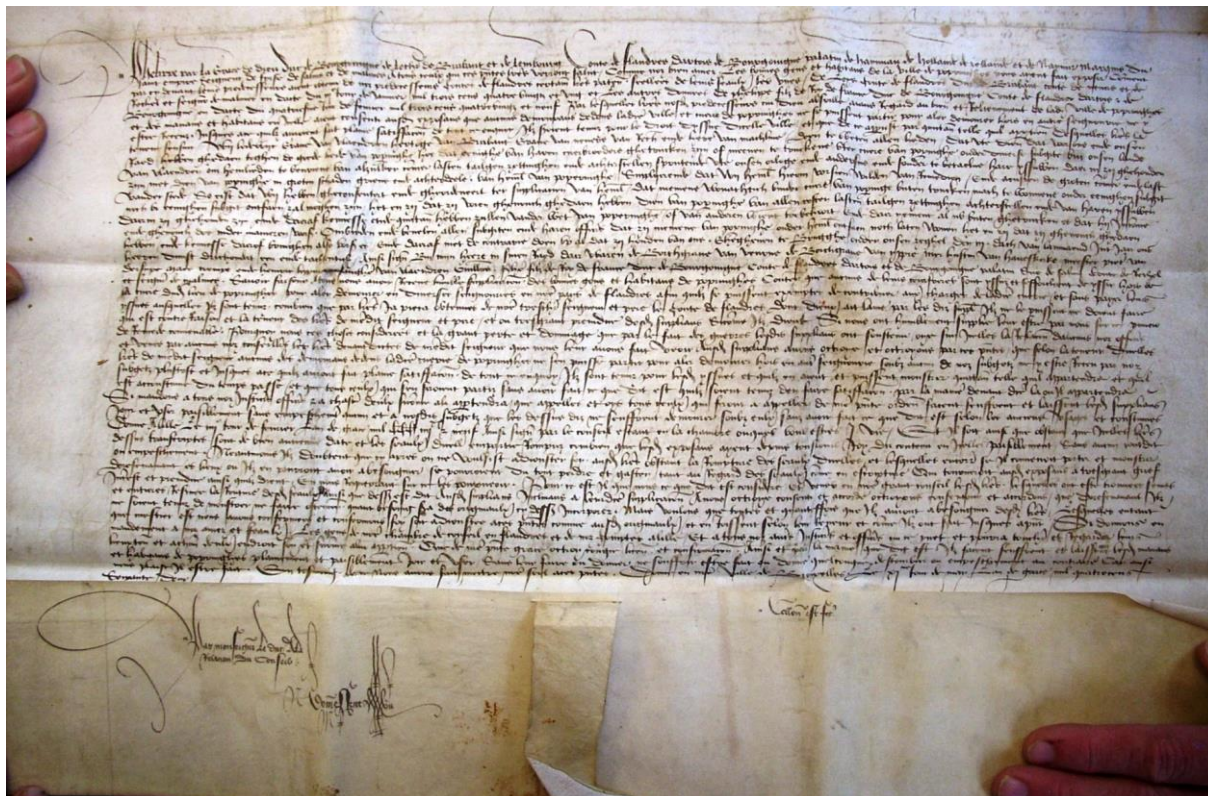
En tesmoing de ce, nous avons fait mettre nostre seel a ces presentes.

Donne en nostre ville de Valenciennes, le xviii^e jour de novembre, lan de grace mil quattrecens soixante et ung.

Arch. de l'État à Gand. Chartes du prieuré, etc., n. 170.

Imprimé par d'Hoor, *op laud.*, p. 242.

De issuwe van Poperinge



Op de 11^{de} mei 1462 krijgt de stad Poperinge een octrooi van Filips de Goede, onder andere graaf van Vlaanderen (SAP A28) waarin gesteld wordt dat niemand buiten de keure van Poperinge mag gaan wonen, op een andere jurisdictie of heerlijkheid, dus ook onder andere het Swynland of Veurnambacht, zonder ‘issuwe’ te betalen.

Deze ‘issuwe’ – belasting te betalen wanneer men buiten de keure verhuisde, bedroeg een bepaald percentage van de waarde van het totale bezit van de goederen die ‘meegenomen’ werden.

De schutterijen

26 juli 1462 – Sint Jooris reglement – O. Fiers

In de naeme des vaeders, des soons, ende des H. Geest, amen.
Cond ende kennelyck sy allen den gonnen die deese presente letteren ende dit voor ooghen instrument zullen zien ofte hooren leesen,
dat in 't jaer ons heere M. CCCC LCII (1462) in de Xste judcitie den xxvjsten dagh in hoymaendt

Het is dus de 26ste dag in de hooimaand of dus de 26^{ste} juli.

in pauscheye van onsen heyligen vaeder, heere ende erschen godt Pius by der goedertierentheyt Godts paus de tweede van diere naeme in zyn vierder jaer in de presentie van my nottaris publick ende onderschreven,
syn commen in properen persoonen,

deken ende gouverneurs van de gilde van mijnheere st. Jooris te Poperynghe,



Sint Joris en de draak – Moreau

presenteerende eene papierinne cedula
inhoudende certeine **articulen ende
conclusien** annopende der voorseyde ghilde,
wanof copie hier onder is geinsereert,
endelycke versouckende met nerenste my
tabellion (*een tabellion is een notaris*)
ende met my adjoint noch eenen notaris
apostolycke onderschreven als persoonen
publyck
dat ick mitsgaders hem op de onderschreven
articulen cateine oorconseipe te hooren van
sekere persoonen
by hemlieden geproduceert
ende haerde posities te legghene in geschrifte
openbaer
omme 't betuugh van de waerheyt anclevende
de selvste articulen in plaetsen ende in plecken
te betoogene daer 't noode sy
omme by dien dat recht waere ende goede
justitie upwaerts te bringhene
ende allen goede jugen van de waerachtigheid

deughdelick te informeren
van der welker voorengenaemde cedula ende articlen daer in geschreven
ende by de beleeders als boven geproduceert
de teneur ende 't inhouden hier volgt in dese maniere...

*De eerste vermelding van de Poperingse kruisboogschutters dateert van 1314 – zie
confiscatie artikel van Filip Hooghe*

Cedule ede articulen van de ghilde van mynheere St. Jooris tot Poperynghe

Saarter geschreven end bekrachtigd door de apostolieke ende keyserlycke notarissen **Ghislenus Serlanssone** ende **Guillelmus de Saintpol**, te Poperinghe verblyvende, op 29^{ste} hoymaent 1462.

De saarter behelst de statuten der ghulde, zoo volght:

1 – De Ghulde is ghehouden van so langher tyde dat niemant leift die soude connen seggen der contrarie.

De gilde bestaat dus al zolang dat er niemand leeft die het tegenovergestelde kan zeggen.

2 – Zy hebben deken, tresorier ende vynders, de welcke de ghilde regieren van jaere te jaerre, alle jaere vermaect ghelicke andre steiden.

De gilde kent een deken, schatbewaarder en bestuursleden die de gilde van jaar tot jaar regeren, en die elk jaar verkozen worden zoals in andere steden.

3 – Boven deisen hebben sy **vier diseniers** alle jaere de welcke hebben last alle sondaghe te commene ten scotterhove, elc up de boete van twee schellynghen parisis gestoffeirt met scotters omme den wyndagh te bewaerene ende dat ter cost vander steide.

Daarboven hebben zij elk jaar vier tienmannen, die elke zondag naar het schuttershof moeten komen, elk op de boete van twee schellingen parisis, met hun schutters om 'de wyndag' te houden en dat ter koste van de stad.

4 – De voorseyde diseniers hebben vander steide elke sondaghe xxiiii weken gedurende x schellingen parisis omme den voorseyden wyn.

Deze tienmannen krijgen van de stad, elke zondag 24 weken lang, 10 schellingen parisis om deze wijn aan te kopen.



5 – Met deisen soo eist costume van houden tyden haeren gaey te scietene sonsdaghs naer sacramentesdach met al sulcker vryheide also men in andere steiden doet, te weitene de scote vanden heere naest den conync.

Daarbij is het de gewoonte van de gilde zijn gaai schiet op zondag na sacramentsdag, met de vrijheden zoals men ook in andere steden krijgt, te weten, het eerste schot is dit van de heer – de abt van Sint Omaars of zijn vervanger, de proost te Poperinge – naast de koning van de gilde.

6 – Boven deisen heift de voorseyde ghilde een vry hof, toe behorende der ghilde voorseyd int welcke de voorseyde scotters scietende, vry zyn ende mits datter einich geschil ofte paerlement reize tusschen einich van onsen ghildebroeders, daer of hebben de voorseyde gouverneurs macht ende vryheide dat

geschil up te neimene, pays daer af te maekene, beterynghe te doen gheivene, ghelyc andere ghilden, naer der mesdaet.

Bovendien heeft de gilde een vrij hof, die de gilde toebehoord, waarin de schutters die er schieten vrij zijn, en wanneer er daar een geschil optreedt 'ofte paerlement reize' tussen enige gildebroeders, dan zal dit beslist worden door de gouverneurs of 'vindere', vrede makende en 'beteringe' of straf te geven afhankelijk van de misdaad, gelijk andere gilden,

7 – De voorseyde ghildebroeders alle sondaghe doen eene synghene messe doen, ter eere van gode ende mynheere Sint Jooris, de eerste messe inde hooftkercke ende een ghetyde sandersdaeghs naer dat de gaei gescoten es, ter ghedynckenesse van allen overleiden ghildebroeders ende ooc mede in vermeersynghe des loofs gods, ende inder weerdicheyde van

synte Jooris, soo heeft men in costumen van ouden tyden, zonder inbreeken dat men up sinte joris daeghe singhet ene messe met dyaken ende subdyaken, met trompetten ende claretten, ende der ghelicke inde solemnele processie vanden heileghen sacramente jaerlecx hebbende de voorseyde trompetten ende claretten.

De voorgenoemde gildebroeders laten iedere zondag een gezongen mis doen, ter eer van God en Sint Joris, de eerste mis in de hoofdkerk en een getijde de dag nadat de gaai geschoten werd, ter gedachtenis aan alle overleden gildebroeders en ook mede ter vermeerdering van het geloof en in de waardigheid van Sint Joris. Het is ook sedert de oude tijd gebruikelijk dat men op Sint Jorisdag, dit is de 23^{ste} april een gezongen mis laat doen, met diaken en een subdiaken, met trompetten en 'claretten' en met de jaarlijkse heilige sacramentsprocessie stapt de Sint Jorisdag ook mee op met trompetten en 'claretten'.

8 – De voorseyde ghildebroeders gaen vry van wakene alt jaer overe, huutgheweert als de heere ende wet waect binnen de voorseyde steide.

De gildebroeders zijn het gehele jaar vrij van te moeten wacht houden, uitgenomen als de heer en het magistraat een speciale wacht inricht.

9 – De voorseyde ghilde es ghehouden van houden tyden, als myn gheduchte heere versouckt te hebbene helpe in zyn land van Vlaendre, zo es ghehouden de voorseyde steide, als 't land van Vlaendre levert x duust mannen, so moet de steide voorseyt leveren drie vichtich serianten vanden welcken daer moeten in zyn een hooftman ende xij schotterre vanden voetboghe, wel ghestoffeirt, elc met eenen targhedraghere voor hem, alzo behoort, ten laste vander steide, also zy ghedaen hebben te Haens, ter Nieupoort, ter Duinkercke ende te Calis, ende voort in allen andren plecken daert onse natuerlicke prince ghelieft heeft.



De voorzeide gilde dient sedert oude tijden, als de graaf dit verzoekt hulp te bieden in Vlaanderen. Wanneer Vlaanderen 10 000 mannen moet leveren, dan dient deze stad er 150 te leveren waarbij er een hoofdman en 12 schutters met de voetboog dienen te zijn. Deze dienen voorzien te zijn van alles en elk dient ook een 'targedrager' te hebben. Een 'targe' was een heel groot schild waar achter de boogschutter zich verborg wanneer hij zijn voetboog herlaadde, wat de nodige tijd kostte. Een targedrager, was dan de man die dit schild of 'targe' diende te dragen. Dit hebben ze in het verleden gedaan te Haens, te Nieuwpoort, te Duinkerke en te Calais en op al de andere plaatsen waar de graaf van Vlaanderen hen opgeroepen heeft.

10 – So wye es inde wet vander steide van Poperinghe, zy zyn ghehouden inde ghilde van myn heere Sinte

Jooris te wesene also langhe als zy in de wet zyn.

Wie in de wet of het magistraat van de stad Poperinge zetelt, is ook gehouden lid te worden van de ghilde van Sint Joris, zo lang als ze in het magistraat zetelen.

11 – Boven desen hebben de voorseyde wetten macht ghildebroeders te neimene wye hemlieden ghelieft omme de voorseyde ghilde te helpen houdene binnen der voorseyde steide ende als een ghildebroeder sterft, zo zyn de gouverneurs ghehouden te doen doene over de ziele eene messe van requiem by haren cappelaen vander ghilde up sinte Jooris autaer ende alle ghildebroeders zyn vermaent te commene offeren over de ziele, ende rechte voort daernaer zoo stelt de heere ende de wet eenen nieuwen ghildebroeder in 't gesach.

Bovendien heeft het magistraat de macht om mannen te verplichten gildebroeder te worden om de gilde in stand te houden binnen deze stad. Als er een gildebroeder sterft, zullen de gouverneurs een mis voor de ziel van de overledene laten doen door de kapelaan van de gilde op het Sint Joris – altaar en hierbij dienen alle gildebroeders aanwezig te zijn, en meteen daarna zal de heer en het magistraat een nieuwe gildebroeder aanstellen.

12 – De voorseyde ghildebroeders zyn ghecostumeert paruere te hebben ende die te draeghene alsoo scotterlicke ghesellen pleighen te draghene, ende dat elckx jaere vernieuwende. *De voorgenoemde gildebroeders dien gekleed te zijn zoals de schuttersgezellen gekleed dienen te gaan, in kostuum en zij zullen dit elk jaar vernieuwen.*

13 – De voorseyde ghilde es ghecostumeert ontboden te zyne ten scietspele daer andere ghilde van ouden costumen zyn ghecostumeert ontboden te wesene daer men antiert ghelicke spel vanden heildelen voetboghe, alsoot wel ghebleken heift by der steide van Cuerterike, van Dendermonde, te Ricele, te Mechelen daer wy eene zelverinne scale hadden met vullen lote, daer wy ontvanghelyc hebben gheweist ende noyt van niemand wederseyt, daer naer te Veurne ende na te Oudenaerde ende in veile meer andre steiden, daer andre gheprevelegierde steiden pleighen ontboden te zine ende te treckene.

De voorgenoemde ghilde heeft de gewoonte om te gaan naar de schuttersfeesten van de andere gilden, waar men een zelfde soort van voetboog gebruikt, zoals het gebleken is in de stad van Kortrijk, van Dendermonde, te Rijssel, te Mechelen waar wij een zilveren schaal wonnen en waar wij ontvangen zijn geweest en nooit door iemand tegengesproken.

En daarna ook te Veurne en te Oudenaerde en in vele andere steden, net zoals andere geprivilegeerde steden.

14 – So es waer dat onse voorseyde ghilde es van alle mens ghedynkene ghestoffeirt heift geweist ende noch es van eene verghuldinne crone wel rikelyck metgaders eenen verguldinne halsbande met zeker meinichte van selverinne prisen ende scone juweelen die onze voorders scottere zynde met den eidelen boghen hebben ghewonnen.

Zo is het ook waar dat onze ghilde sedert mensengeheugenis, in het bezit is geweest van een vergulde rijkelijke kroon, met een vergulden halsband, met vele zilveren prijzen hierop en schone juwelen die onze voorgaande schutters met de edele boog gewonnen hebben.

15 – Alst zo valt dat een ghildebroeder drie jaer achtervolghende den gay af schiet, zo es die ghilde ghehouden den zelfsten persone te stoffeiren van eene emaus ende zyn levenlanc ghedurende als men jaerlicx den gaey sciet te leveren zonder zyne cost een paert ghestoffeirt omme ryden, omme hem daer up te ridene ter plecke daer men den gaey schiet, ende een caproen hem ooc te leveren alle jaere van zulcker parure als die ghilde jaerlicx vermeut met goude gewrocht naer de keiserlicke staet, ende voort zo moet hy ten laste van der ghilde zyn levenlanc quite ghehouden zyn van alle costen daer vergaderynge es van der gouverneurs ende nommermeer te zine ghehouden in enich oorloghe te gaene maer thuus te blivene in zyne ruste also men ghezien heift ghesdien van **Christiaen den Conync** ende **Bussaert Vandenbroucke**, beide keyzers van onser voorseyder ghilde.

Als het zo valt dat een gildebroeder drie jaar na elkaar de gaai afschiet, dan is de ghilde gehouden deze persoon te voorzien van een 'emaus' - waarschijnlijk een soort mantel – en zijn leven lang, als men jaarlijks de gaai schiet, te leveren een paard waarop hij naar de plaats van de gaaischieting gebracht wordt. Daarbij dienen ze jaarlijks ook een 'kaproen', wat een soort hoed is, te leveren, met gouddraad ingewerkt naar zijn keizerlijke staat. Daarnaast wordt hij zijn leven lang, op gelijk welke vergadering van de gouverneurs, vrijgesteld van alle mogelijke kosten. Tevens dient hij nooit meer opgeroepen te worden voor gelijk welke oorlog maar mag hij thuis blijven, zoals men gezien heeft bij Christiaan den Conync en Bussaert Vandenbroucke, beide keizers van deze ghilde.

Op de welke cedula ende inhouden van haer de depositien ende oorconscheppen dar op gehoort van elcken orconden alleene in de hun selven by synnen eede ende luyden soo hier nu volgt:

Om zeker te zijn dat deze voorgeschreven artikelen juist en correct zijn, werden er een aantal ouderlingen opgeroepen om hierop te getuigen.

Eerst **Alexander Derupele**, parochiaen van Ste. Bertinus te Poperynghe, oudt 60 jaeren, op de articulen van de voorseyde cedula int lange voorschreven hem gelesen, gesworen ende gehoort ende nerenstelyck gheexamineert op elck article by hem segghet ende oorkond by synen eede dat alle de articulen alsoo sy gheschreven staen, syn deughdelick ende waerachtich ende dat hy noyt der contrarie en sagh, het en was alsoo ende noch es.

Jacob Loncke, oudt 70 jaeren, **Kerstiaen Debus**, oud 77 jaeren, parochiaenen van Ste. Bertens te Poperinghe, d'heer **Stevenin Serlaessoone**, stedehouder van de prochie, pape van Sint Jan te Poperynghe, - *hij was dus de pastoor van de Sint Janskerk* - oudt synde 58 jaeren, alle viere op de voorseyde articulen, gesworen ende elck sonderlynghe gehoort ende nerenstelyck getracht, seggen huut eenen verstaene ende spreken als huut eenen monde, van al te al alsoo gehsprooken heeft ende gheorcond de voornoemde Alexander Derupele, vor ghene voor den van synne depositie hemlieden maken different anders dan de voorseyde **Jan de Bake**, segget dat hy niet ne weet sekerheide of den heere schiet of doet schieten omme den gaey nae de perse de coninck.

Item **Jan Vlamynckx**, oudt 65 jaeren of daer ontrent, **Michiel de Spirnghe**, oudt 70 jaeren, parochiaenen van St. Bertens te Poperinghe, elck sonderlynghe, elck by synnen eede dat de articulen ende propositien vooren genoemt alsoo syze hoorde lesen syn deughdelyck en waerachtig dat sy heden nog de contrarie en saghen het en was alsoo en noch es.

Item **Thomas Dewend**, prochiaen van Onse Vrouwe te Poperynghe, oudt synde 75 jaeren op de voornoemde articulen geswooren gehoort ende nerenstelyck geexamineert, seggen ende oorconden als die vier eerste oorconden spreken uytgedaen dat hy niet wel gedynckt, noch en weet iet te antwoorden van den thienden articule, te weten of die wetten van Poperinghe al moeten syn in de St. Jooris ghilde.

Christiaan Canin, Seurgine, prochiaen van Onse Vrouwe te Poperinghe, oudt vier warf 20 jaeren, - *dus 80 jaar oud* - op de voorseyde articulen geswoorene, gheoor ende geexamineert segget ende oorcond als die drie eerste oorcond hebben geseyt haerlieden depositie met hemlieden in alle oorconden dese seggen voort dat hy wel weet ende gesien heeft in voorleden tyden, dat die van Ypre prijs ophangende met den voetboghe haeren bode van St. Joorisghilde en die schottere van Poperinghe selve hebben gezonden ende waeren van hemlieden ontfangen ende ginghen schieten gelyck andre gepreviligeerde ghilden.

Clays Bouve, parochiaen van St. Bertins te Poperinghe, oud synde 71 jaeren of daer ontrent op die voornoemde articulen gehoort, gesworen ende geexamineert, segget ende oorcond als de voorseyde Christiaan Canin met den toedoene dat hy seyt ende wel weet ende daerby heeft geweest, als die voornoemde Christiaan Canin, heeft geseyt dat die voornoemde ghuldebreeders van Poperynghe hebben ontboden geweest, van vele notabele steden ende sonderlinghe wel weet de voornoemde de voornoemde oorconden, dat die schottere van mynheere St. Jooris van Ypre selve hebben in cause van prijs te winnen met den messagier daer toe gesteld van de ghilde vander stede van Iper ontboden, de schotters van den voetboge der stede van Poperynghe ende selve hemlieden admitteerden omme prijs te schieten alsoo alle andre grpeviligieerde steden.

Item segget de voornoemde deponent dat hy wel gedynckt verleden **60** jaeren dat in nooden tegen de vyanden van den lande daer serjanten van den lande van Vlaendren waeren bevolen te gaene van mynen geduchten heere, dat die serjanten van Poperynghe met seker getalle van schotters van den voetboghe waeren gehouden te gaene in hulpe van mynen geduchten heere

omme weere toe doen jegens de vyanden ende sonderlinghe in 't opcommen van d'ingelsche van die stede van **Nieupoort**, daer die voornoemde schotters van den voetboge met haere targedrages alsoo 't behoort gestoffeert waeren in persooene.

Item **Michiel Bone**, prochiaen van Onze Vrouwen te Poperynghe, oud zynde **79** jaeren of daer ontrent op die voorschreven articulen geswooren, gevraeegt ende met nerenste geexamineert segget ende oorcond alsoo die oorconden Clays Bone ende Christiaen Canin in gheen saeken hem veranderende maer in alle pointen heurlieden depositie ghelyckende, tot den ende sonder op 't 10ste article es te weten, zoo wie es in de wet van der stede van Poperinghe, dat hy es gehouden te synne in de voornoemde ghulde van Sint Joris tot Poperynghe, daer op dat hy segget niet daer af wetende, maer van sommighe lieden hooren segghen andere en weet hy niet op als wel getracht.

Op 't welcken op alle voorseyde saeken die voornoemde gouverneurs van de voornoemde ghilde van Sint Jooris te Poperynghe hebben gheheerscht van my tabellion ende geschreven te hebben, gemaekt ende ghegeven een instrument inde openbaere kennisse, een of meer op dat noot my bystaende persoonen roupende en oorconschepen dese voorschreven saeken waeren gedaen ende gepasseert te Poperynghe in de woonste van my tabellion ondergeschreven voor ende achter die noene in 't jaer inductie dagh ende maent ende pausscheipe als boven, present ende daer toe geroupen in oorconschepen dheer **Willem Maes**, priester ende prochie pape van Onze Vrouwe te Poperynghe. Meester **Willem van Simpol**, notaris apostolicq met my tabellion adjoint hier onderschreven ende meester **Ghelein Demeerseman**, de zoone Gheleins, habitanten Poperynghe, vanden bisdom van Therenbourgh als oorconden ter voorschreven

saeken
geroupen.
*Et Ego
Ghilenus
Serlansoo
ne alias
Mersema
n - Et ego
Guillelmus
de
Simpol*



*De Sint
Jorisgilde
in de
processie
2012*

De Sint Jorisgilde kan dus met recht en reden stellen dat ze de oudste nog bestaande vereniging is van Poperinge. Naast deze gilde van de edele kruisboog, was er ook de gilde van Sint-Sebastiaan waarvan het bestaan alleszins bewezen wordt in 1463 zoals verhaald wordt in 'De jaarboeken van Veurne en Veurneambacht' geschreven door Pauwel Heynderyckx . Hij schrijft hierover het volgende:

1463 - Sint - Sebastiaensgilde van Poperinge – schietspel – Veurne



De boogschutters van de gilde van Sint Sebastiaan, zoals uitgebeeld in de processie van O.L. Vrouw van Sint-Jan te Poperinge 2012.

De Sint Sebastiaansgilde kreeg haar octrooi als prinselijke gilde van Hertog Philips van Bourgondië op 3 september 1460, een octrooi dat vernieuwd werd door Keizer karel V op de 19^{de} september 1533.

De gildebroederen van sint Sebastiaen, binnen Poperinghe, hielden ten jare 1463 een schietspel, waarin sij schoone en treffelicke pryzen ophingen. Aldaer wierden alle de gilden der hantboghden van Vlaenderen ende van andere landen beroepen. Zy hadden ergens eenen grooten schonen levenden hert becommen, aen den welcken sy eenen silveren halsbant, weghende 8 oncen, aendeden, ende sy hebben dat dier ghestelt voor den oppersten prys. Menige gilde uyt Vlaenderen ende uyt andere provincien trock derwaerts, om er de pryzen te winnen.

Ook in het 'Jaerboek der koninklijke gilde van Sint-Sebastiaen, te Brugge - door Isaac Joseph De Meyer – wordt dit gesteld:

Hier schrijft men:

Op den 10 july 1463 kwam ook de bode der gilde an Poperinghe een luisterlyk schietspel aenkondigen. De opperprys bestond in eenen levenden hert, dragende eenen zilveren halsband, van acht oncen zwaer.

Men betaelde aen denzelven – *dus aan de bode* - eenen schelling, en voor den wagen, dien men drie gebruikte, zes schellingen.

Naer lang kampen, wiert den opperprys eyndelinghe ghewonnen by de schotters van Sint Sebastiaen te Veurne.

Vele menschen uyt de stad Veurne gingen hun te gemoete, welgecommen end egleuck wenschen, ende commende in de stad Veurne, liep ieder hun teghen omme het seltsaem dier te siene, dat sy met hun brachten, ende hun mildelick den wijn van eeren aen te bieden. De stadt was door dit geval vol vreught ende blydschap.

Het magistraet sondt hun ooc daedelick daerover gheluck wenschen, met het aanbod van een sester wyn, bovendies gaven sy hun daernaer nog 36 ponden parisis, omme in deele de onkosten te betaelen, die sy in het voornoemde schietspel, gedregen hadden.

Naer den gheseyden hert eenighen tydt in de stad gheweest was, wiert er besloten van hem te stellen op het veldt, om eens 't genoeghen te hebben van hem te sien loopen, toen hy bejoghen soude worden.

Alle groote en vermaerde jaeghes wierden van weghe het magistraet tot bywoonen deseer partij beschreven.

Daer kwamen ten ghestelden daeghe ten dien eynde, m'heer Charles van Vlaenderen, ridder, opperjaegher van West Vlaenderen, Gaspaer van Vlaenderen, hooghballiu van Yper, Pieter vander Brugh, bailliu van Elverdinghe ende andere groote jaeghers met hunlieder weyknechten ende honden.

Dan wiert den hert op eenen waeghen gheleyt ende ghevoert tot in 't midden van het ghyvelde veldt.

Aldar vonden hun reeds vooraf alle de jaeghers ende midts die, eene menichte mneschen, uyt de steden ende casselryen van Veurne, Berghe, Duinkercke ende andere plaetsen.

Naer dat het dier langen tydt in 't gesichte van een yeder gheloopen hadde omme syn leven te behouden, wiert het ten lesten ghevanghen ende van de honden doodt gebeten.

Den hert wiert alsdan wederomme in de stad gebracht vergeselschapt van alle de jaeghers, die ten koste van stadt, door 't magistraet met eene schoone maeltydt ghetrackteert wierden.

1464 – De draperie – Verbod op de handel in Engelse lakens

Op de 26^{ste} oktober 1464, zo schrijft Louis-Prosper Gachard in zijn '**Collection de documens inédits concernant l'histoire de la Belgique**¹ – doen de "les bonnes gens" of de 'goede mensen' van Brabant, Vlaenderen en Holland een requeste aan hun hertog omdat sedert een zekere tijd, Engeland een grote hoeveelheid laken en wollen stoffen, produceert en in deze landen importeert, wat grote schade veroorzaakt aan de eigen draperiehandel en nijverheid. Het gevolg is dat de hertog de handel van dit Engels laken en wollen stoffen verbiedt. Daarbij gebiedt hij het Engelse laken of de stoffen die men toch vindt, te verbranden.

**obvier à la destruction d'iceulx, il nous plaise lesdiz
draps et fillez faiz et ouvrez en Angleterre bannir gene-
ralement de tous noz pays et seignouries, et ordonner**

In 1464 maakte Philips van Bourgondië zijn zoon **Charles van Charloys** tot zijn stedehouder en gouverneur generaal, kortom zijn opvolger, van al zijn landen en heerlijkheden.

'Binnen deser middelen tijt,' zo lezen we in de **Cronycke vanden Graefscpe van Vlaendren**' hoorde men daghelicx lancx zo meerdere clachten van den verdrajden,

onredelicken ende onverdraghelicken coninck **Loys van Vranckerijcke**, die welcke deur zijne ingheborene boosheit ende ercheit zo overmoedich, overwillich ende tijrannich bedeech, dat hy –teeneghadere al tzijnen zegghene hebben wilde, al zo wel nopende die politie van den lande als andersints, zonder tgoet advijs van zijne edelen yewers inne meer te respecterene, in zulcker wijs dat hy ze zelve in alder maniere zochte, deene voren ende dandere naer, alsints te suppeditereene ende serf te makene, omme voorts te bet zijnen wille metten ghemeente te doene ende als een monarck alleene al tlant deure te domineren, tal welcken fine hy van als nu diversche hertochdommen, graefscepen ende andere heerlicheden gheweldichlick themwaerts bleef

houdende, jeghens alle rechten ende redenen, ja zelfs die landen van zijn eyghen broedere, die hertoghe **Charles van Berry**, gheensints sparende ofte mydende, zo dat hy, ter cause van dien, al heymelick vloot by den hertoghe Fransoys van Bretaengnen, makende daer onderlinghe eene secrete ligue, allyantie ende confederatie met die hertoghe Jan van Loreynen ende van Calabren, die hertoghe Jan van Bourbon ende van Avergnen, die grave Jacob van Nemours ende van der Marcke, die grave Loys van St-Pol, die grave Jan van Armingiack, die grave Charles van Lambrecht, die grave Jan van Dunoys, bastaert van Orlens, ende meer andere gheinteresseerde princen, heeren ende edele mannen, omme ghesaemder handt, **by foortse van wapenen** (ter conservatie ende ghemeener welvaart van der franscher republicque) den voorzeiden coninck zijn groot onghelijck te kennen te ghevene, metsghaders ooc tot redene te doen verstane, indient noodt ware, ende versouckende



voorts eendrachtelick, ten zelve
ende, secours, hulpe ende
bijstandicheit an den herloghe
Philips van Bourgoengnen, grave
van Vlaenderen, die welcke
hemlieden, zonder eeneghe
zwaricheit,
terstont haerlieder versouck
accordeerde, als die ghuene die by
dier middele niet alleene en hopte
vrienden te winnene, meer
bovendien ooc den voorscreven
coninck, zijnen natuerelicken viant,
grootelicx te debilerene ende te
vercranckene, verghaderende ten
dien
respecte tallen cante veel volcx van
orloghe, zo van ghelijcken ooc dede
die coninck Loys van Vranckerijcke,
secretelick by de zijne gheaverteert
ende ghewaerschuyt zijnde van als
diesser ghaens was.

Louis XI – De ‘voorzichtige’

*Alles was weer klaar voor een
oorlog tussen de Fransen en de
troepen van de Bourgondiërs onder
leiding van Charles van Charloys*

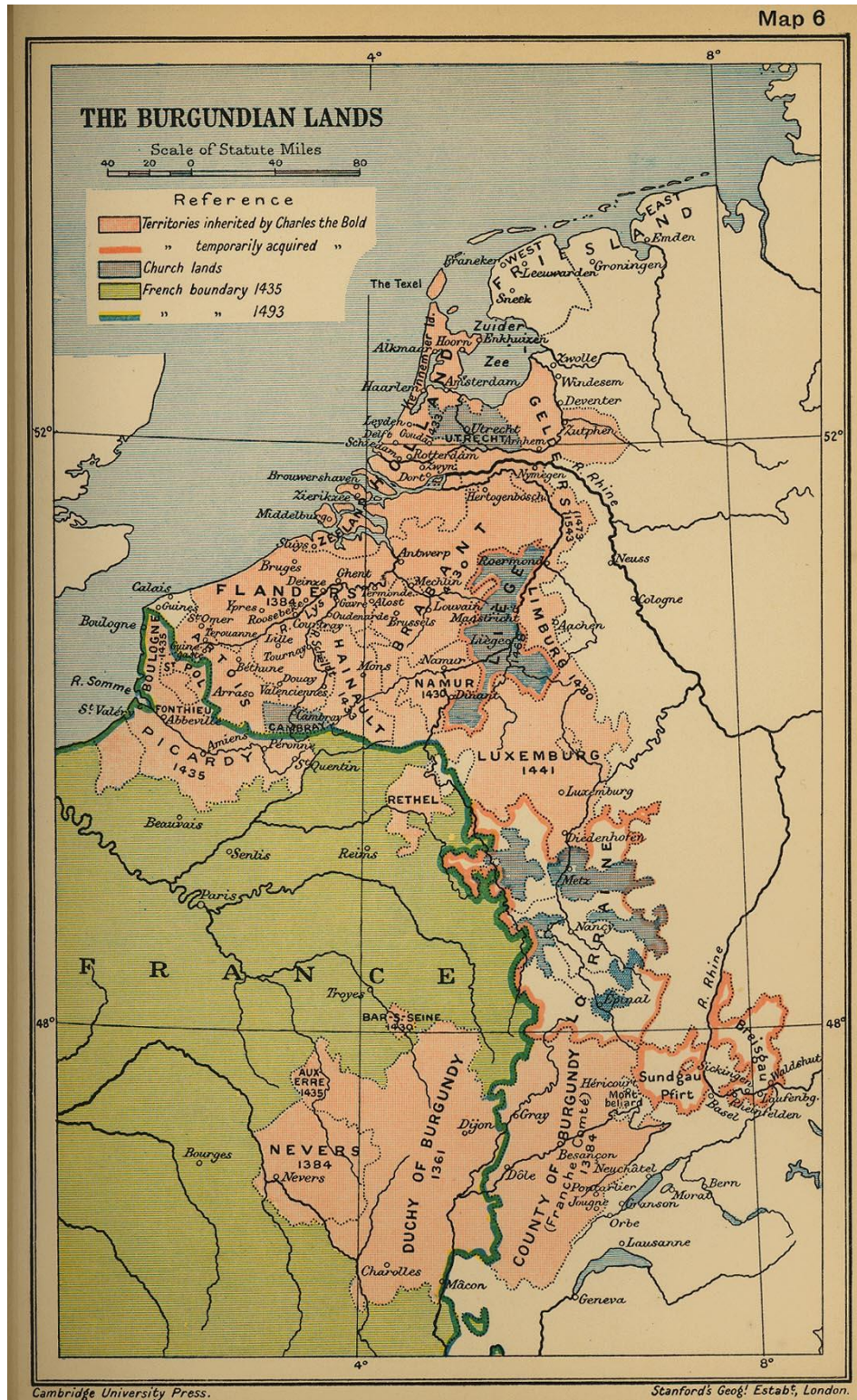
ofwel Karel de Stoute. .

1465

Deze trok met zijn leger naar Braye op de Somme en aangezien hij geen tegenstand vond, trok hij verder richting Parijs.

Het Frans leger dat in het land van Berry vertoefde, haastte zich nu terug richting Parijs.

Een gevecht volgde waarbij het Bourgondisch leger de overhand nam.



Op de 5^{de} oktober 1465 gaf de Franse koning door het verdrag van Conflans de Sommesteden terug aan de hertog van Bourgondië, hij stond ook het graafschap Guines af, wat voor Vlaanderen dan wel weer heel interessant was.

‘Ende bovendien, zo zal tgraefscip van Guyse, bcslutende in hem die stede van Calis, eeuwelick ende tallen daghe ghebruyct. ghepossesteert ende bezeten worden by den grave ofte gravinne van Vlaenderen, zonder eeneghe oppositie ter contrarien.’

En hij stemde in met de overdracht van de strategische grensvesting van Beauquesne, tussen Amiens en Doullens.



1466

Uit Geschiedkundige aanhalingen over Menapie – J. Desmet

1466 – Een aantal Vlamingen, verdrukt door gedurige ziekten, oorlogen, overstromingen en ontbloom van goederen, verlaten hun vaderland om de **Acorische eilanden**, op de kusten van Portugal, te gaan bevolken, dewelke van dan af, de Vlaamsche eilanden genoemd werden.

En later de Azoren.

Even uit de ‘Wikipedia’:

In 1427 werden de Azoren ontdekt door de Europeanen, mogelijk door [Gonçalo Velho Cabral](#), een scheepskapitein varende in opdracht van de Portugese vorst [Hendrik de Zeevaarder](#), maar dit is niet zeker. Vanwege de kolonisten uit het [graafschap Vlaanderen](#) die in de [vijftiende eeuw](#) voor het bevolken van de eilanden werden aangetrokken, werden ze tot in de [zeventiende eeuw](#) ook wel *Vlaamse eilanden* genoemd, alhoewel de eilanden altijd Portugees gebleven zijn. Zo werd op 1 januari 1451 de nederzetting [Vila da Praia](#) op [Terceira](#) gesticht door een zekere [Jacob van Brugge](#). Ook nu nog zijn er op de Azoren vooraanstaande families (bijvoorbeeld de familie "de Bruges") die hun geschiedenis op dergelijke kolonisten laten teruggaan. Ook de [windmolens](#), vooral op [Faial](#), werden door Vlamingen geïntroduceerd.

De jurisdictie van Poperinge nogmaals erkend

Op de 18^{de} augustus 1466 kreeg Poperinge een ‘vidimus’ of een nieuwe bevestiging van verschillende oude akten, van Margriet, gravin van Vlaanderen en van Henegouwen. Deze

bevestigde de akten van het jaar 1263, 1269 en deze van het jaar 1281, dat de jurisdictie van Poperinge viel onder de abdij van Sint-Bertin. (D'Hoop – nr. 171). Dez akte begon in het Frans en ging dan over in het Latijn.

We nemen aan dat deze akte nodig was ofwel naar aanleiding van de discussie tussen Poperinge en Ieper omtrent het pointen van verschillende Ieperse pointers die in de keure van Poperinge woonden;

Ofwel naar aanleiding van het proces te Poperinge tegen twee moordenaars, poorters van Ieper, waarvan we een akte terugvinden op de 28^{ste} januari 1468.

1468

Uit 'De cronijcke van Vlaenderren in 't corte' in Gent uitgegeven in het jaar 1557 halen we de volgende aanhaling:

In tiaer xiiij. C.lxxij. op sente Modestus dach den vijftienten van Wedemaent starf Hertoghe Philips te Brugghe/als hy Vlaenderē zeuenenveertich iaer gheregiert hadde/ende is begraven in tclooster vā den Chartruelen te Dygion in Bourgongnē. Kaerle van Charloys/zone van Hertoghe Philips van Bourgongnen/was de tweendertichste Graue van Vlaenderen. In

In tjaer xiiij c lxxij op sente Modestus dach den vijftienten van wedemaent **staerf hertoghe Philips te Brugghe** als hy Vlaenderen zevenenveertich jaer gheregiert hadde ende is begraven in tclooster van de chartruesen te Dygion in Bourgongnen.

Kaerle van Charloys, zone van hertoghe Philips van Bourgongnen was de tweendertichste grave van Vlaenderen.



Deze Karel had ondertussen zijn bijnaam 'de stoute' of de stoutmoedige al lang verdiend.

Als hertoghe Kaerle te Ghendt ghehult was, zo ghebuerdet een grote beroerte, want tghemeente begherde dat men hemlieden wederom restitueren zoude alle de privilegien die hertoghe Philips ghenomen hadde twelcke die prince ghedaen heeft, maer daer naer heeft hyse hemlieden – om zeker oorzaken – wederomme ghenomen. Int tselve jaer rebelleerden die Luuckenaers wederom tegen Lodewijc van Borgon haerlieder bisschop ende teghen hertoghe Kaerle van Bourgongnien. Zy Met verraderie Noye en verdreven den bisschop uut der stat ende hadden veel scharmutsynghen teghen elc anderen daer veel volcx verslegghen was maer meest Lukenaers.

*Karel de Stoute mocht zich ook al meteen bezig houden met Poperinge en Ieper.
Op de 28^{ste} januari 1468 ondertekende hij immers een akte betreffende een geschil tussen beide steden. (SAP A29)*

Uitspraak in de Grote Raad van de Bourgondische hertog Karel de Stoute in een zaak tussen Ieper en Poperinge, aangaande het vonnissen van de twee moordenaars van Zegher Blomme, die beweerden poorters te zijn van de stad Ieper en door die schepenen wilden gevonnist worden. Bovendien hadden ze zich aan de justitie willen onttrekken door hun toevlucht te zoeken in een kerk. De stad Ieper verliest de zaak en moet de hertog 200 £ gr. betalen.

Brussel, 28 januari 1468 (n.s.)²

Orig. SA Poperinge, oorkonden
plica met afhangend zegel (verdwenen)

geen naam scribe (op de rug ?) ?

Charles par la Grace de dieu duc de Bourgogne de Lothaire de Brabant de Lembourg et de Luxembourg. Conte de Flandres dartois de Bourgogne, palatin de Haynnau de Hollande de Zellande et de Namur, Marquis du Saint Empire, seigneur de Fraise de Salins et de Malines. A tous ceulx qui ces presentes lettres verront salut. Comme plusieurs questions proces et differens soient meuz et pendant pardevant nous et noz treschiers et feaulx les chancellier et gens de notre grant conseil estans lez nous. Entre les advoue eschevins et conseil de notre ville d'Ypre, Pierre Lothin et Thonin Walins demandeurs dune part et les religieux abbe et couvent de Saint-Bertin pour eulx et leurs bailly et cuerheers de la ville de Poperinghes et notre procureur general joint avec eulx deffendeurs dautre. A loccasion de certain cas et homicide japieca commis et perpetre en ladicte ville de Poperinghes pas lesdict Pierre Lothin et Thorin sur et en la personne de feu Zegher Blomme lesquelz Pierre Thorin incontinent ledict fait commis prendrent limmunite et franchise de leglise audict lieu de Poperinghes et illec fu icellui Pierre escauwe par la justice dudict lieu, duquel cas et homicide chacune desdict loix et justices pretendoit et maintenoit lui devoir appartenir la cognoissance et judicerture pour les causes et raisons par elles alleguee et proposees esdict proces. Et il soit que aujourduy date de cestes soient venuz comparuz en notredict grant conseil cestassavoir maistre Guille Wyts ou nom et comme procureur souffisamment fonde par lettres de procuracion dont il nous est deuement apparu desdict demandeurs dun coste et Sire Jacques Pol religieux dudit Saint Bertin et prevost dudict Poperinghes aussi ou nom et comme procureur souffisamment fonde quant a ce par lettres de procuracion, dont il nous est semblablement apparu desdict abbe de couvent et Jehan de Mons procureur desdict de la loy de Poperinghes dautre coste. Lesquelz procureurs es nous que dessus ayent dit et remontre comment lesdict parties pour bien de paix et escheuer fraiz missions et despens, se sont appointiees et accordees aimablement ensemble de et sur leursdict proces et ce qui en deppend moyennant que ce soit notre bon plaisir ainsi et par la maniere qui sensuit. Cest assavoir que lesdict bailly et eschevins de Poperinghes auront la cognoissance et judicature dudict cas et homicide dont cydessus est faicte mencion tant au regard dudict Pierre Lothin

² Karel de Stoute is dan inderdaad in Brussel aanwezig. Zie H. VANDER LINDEN, *Itinéraires de Charles Duc de Bourgogne, Marguerite d'York et Marie de Bourgogne (1467-1477)*, Brussel, 1936, p.6.

bourgeois dudict Ypre comme dudict Thorin son complice et pour les despens et interestz faiz et soustenuz en ceste ârtie par lesdict de Saint Bertin lesdict de la ville dYpre nous rendront et payeront la somme de deux cens livres de quarante gros de notre monnoye de flandres la livre et par ce moyen sont et seront tous proces questions et debatz meuz entre lesdict parties a loccasion dessusdict aboliz et mis de tout au neant le tout sans preiudice en autres choses des droiz privileges et franchises desdict loix et justices dYpre et de Poperinghes et de chacuns dicelles, En nous suppliant humblement par lesdict procureurs esdict noms quil nous plaise agreer et consentir lesdict traictie et accord et a icellui garder et entretenir condempner lesdict parties et chacune dicelles et sur tout leurs pourveoir de notre grace. Savoir faisons que nous ces choses considerees, desirans lappaisement des debatz questions et differens estans entre noz subgetz et bonne amour et union este nouries entre eulx ar.... agreable ledict traictie et accord lesdict parties et chacune dycelles requête et du consentement de leurs procureurs dessus nommez condempnees et condempnons par ces presentes ? de ces presentes a furnir entretenir et accomplir icellui traictie et accord fait entre elles, selon et par sa maniere que dit est, Sans aler ou venir alencontre en maniere quelconque Saulf et reserve a notre di procureir son action pour notre interest alencontre desdict dYpre pour les desobeissance par eulx commises dont audict proces est faicte mencion Pour icelle action intenter et poursuivre la ou et que bon lui semblera. Sur de ce nous avons fait mettre notre scel a ces presentes donne en notre ville de Brouxelles le XXVIIIe jour de janvier lan de grace mil quatercens soixante et sept.

Transcriptie Kristof Papin



Karel de Stoute deed zijn blijde intrede te Arras op de **16^{de} maart 1468**. Op de **7^{de} mei** hield hij te Brugge zitting voor het Gulden Vlies, waar ook de abt van Sint-Bertin, **Guillaume**

Fillastre lang sprak over de institutie van de orde en over de verdiensten van zijn fondateur, Philips de Goede.

Uit de ‘Cronycke van den lande ende Graefdscepe van Vlaenderen’ leren we dat Karel niet veel ‘vrede en geluk’ gewenst werd door de Franse koning.

Ten eersten naer desen hoorde men al Vlaenderen deure die drouve tijdinghe ende nieuware, hoe dat die verdraeyde ende zeer ondanckbarighe coninck **Loys van Vranckerijcke** alle zijne ghereetscepe maecte omme den huyse van Bourgoengnen eer yet lanck – in wederwrake van dies voorseit es – al tmeeste leedt, schimp ende spijt te doene dat hem mueghelick ware, zonder eenich regard ter weerelt te nemene up die voorgaende paysen van Atrecht ende van Conflans, twelcke cause was dat hemlieden die ghedreechde van ghelijcken ooc daghelijcx lancx zo meer verstercten ende zeer neerstelick up haerlieder verhouden hielden.

Deze confrontatie liep echter goed af, zo lezen we in ‘De chronycke van Vlaenderen in ’t corte’

Int selve jaer is daer weder eenen twist - boven alle tractaten van paeys ofte vrede – op ghestaen tusschen coningh Lodewijck van Vranckerycke ende hertoghe Kaerle van Bourgongnen, en camen beyde te velde mete hondert dusent mannen, te perde ende te voet, omtrent Perone, maer zy werden daer vereenicht ende die conyngh cam met twee hondert perden byden hertoghe binnen Bruessele in zijn hof, daer hy met grooter eeren ontfangen was.

Int selve jaer is daer weder eenen twist (bouen alle tractaten van paeys ofte vrede) op ghestaen tusschen Coningh Lodewijck van Vranckerijcke/ ende Hertoghe Kaerle vā Bourgongnen/ es camen beyde te velde met hondert dusent mannen/ te perde ende te voet/ omtrent Perone/ maer zy werden daer vereenicht: es die Coningh cam met twee hondert perden byden Hertoghe binnen Bruessele in zijn hof/ daer hy met grooter eeren ontfanghen was.



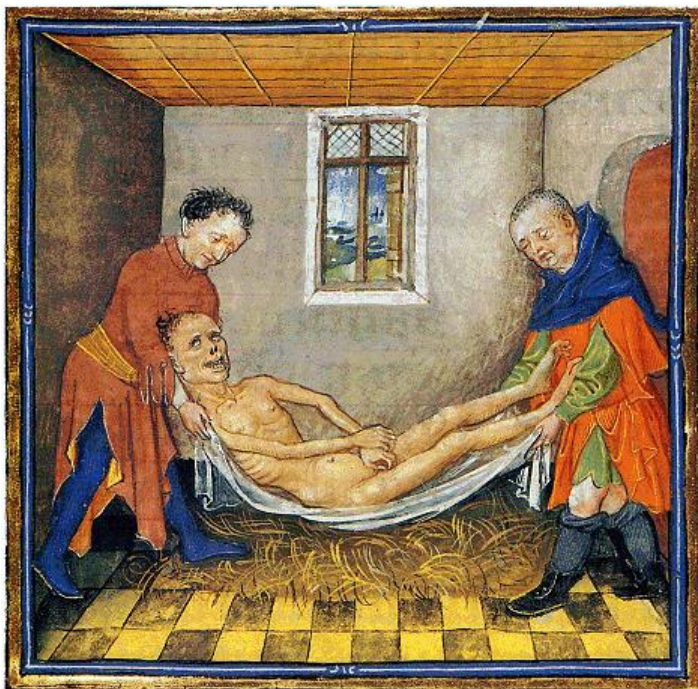
Maer binnen dier middelen tijt – te wetene up den VIde dach van hoymaent daer naer volghende – overleet te Brugghe zeer haestelick vander pestilentie – Godt bescherme ons alle – meester **Adriaen van Borsele**, die heere van Breda, daer hy noch ondere die handen van zijn barbier zat omme zijnen baert te doen scheerene, ende vrou Anne, zijne wedwe, - wijlen shertoghen Philips natuerlicke dochtere van Bourgoengnen, trauwe naerderhandt **Adolf van Cleven**, den heere van Ravesteyn, nu wederaere zynde van vrou Beatrice van Portegale, zo wy elders ghehoort hebben.

Isabelle de Bourbon, de echtgenote van Karel de Stoute

Pest in Vlaanderen en de valse reuwers

Ooc moet men weten dat dese zeer haestige ende pestilentialie maniere van stervene alsdoen overall ghenouch ghemeene was, deur die groote malitieuusheit ende malversatie van de reeuwers ende reeuwighen, die welcke die steenpitten ende andere waters, ja zelfs die sperwatervaten van der kercke, zo tallen canten infecteerden – metten ghecorrumpeerde bloede van de overledenen ende andersins – dat zy by dier middele – Godt beteret! – alomme hande vul wercx ghecreghen, depescherende voorts elc zijne ziecken ofte patienten metten regale zo zy best consten, totter tijt dat men tzelve gheware wordende, endelinghe alle die voorscreven sperwatervaten met zande stoptede ende eeneghe van de voornoemde moordadighe reeuwes in handen ghecreech, daer **Willem Mattijs, ghezeit Schuercapproen, poortere van Dixmude**, ende **Heyndrick Cnape**, gheboren tHerentals, in Brabant, die twee of waren, in zulcker wijs dat menze, ten XIde daghe van ougst, tzamen tIpere metten naecten ricke up een carre stelde ende tallen houcke van der stede met een gloeyende ysere bestreecki, metsghaders ooc daernaer den hals of hieu ende haerlieder lichamen an een galghe cnochte, met die hoofden der boven, elc up een stake.

Byder zelve middele wierden insghelijcx ooc zommeghe van haerlieder compaengnns ende medeghesellen te Werveke ghejusticieert, dieder wel duysent tzamen ter doot ghebrocht hadden, by tmoordadich bedrief als voren, die van Veurne verbarndent al levende an een stake wat zy sulcx yewers consten ghevinden, zo van ghelycken ooc deden die van Brugghe, aldaer men, up den XXIIIde van septembere, diversche reeuwighen up een schavot, voor die halle, metten viere executeerde.



De zaak van de valse reeuwers wordt alleszins bevestigd door de kroniek van de Ieperling Ramaut.

ANNO 1468 ten tijde van de peste, waeren binnen Ijpre eenige valsche reeuwers, die onder den schijn van het volk te genesen, middel sochten om hun te vergeven, om welke oorsaeke drie reeuwers binnen Ijpre sijn geexecuteert geweest, den eersten was genoemt meester **Willem Matthijs**, in de wandelinghe genaemt **Scheurcapproen**, van Dixmuidje, desen die nam twee

maegdekens te genesen, maer gaf hun ragael te drincken, daer sij of stirven, om welke oorsaeke den geseijden Matthijs wiert scherpelijck gevangen geset,

Den tweeden reeuw was genaemt **Heijne**, geboortig van Herentals, ende nog eenen derden die tsaemen veel menschen vergeven hadden.

Dese wierden alle drie op eenen wagen gevoert, nackt ontkleedt van den gordelriem opperwaerts, ende aen de vier houcken van de stadt, met gloeyende ijsers gestreken op hun bloodt lichaam, ende weder gekeert zijnde, wierden recht voor het bazandt, onthoofdt.

Ook **Pauwel Heindericx** schrijft hierover in zijn 'Jaerboeken van Veurne en van Veurnambacht':

Ten jare 1468 was de peste zeer in Vlaenderen ende onder andere in de stadt ende casselrie van Veurne. Eenige reeuwers van dese streecke, die uut de peste profijt trocken, siende dat sy begonde te verminderen, hebben de selve doen verbreyden door middelen die sy door d'ingevinge van den duyvel daer toe gevonden hadden.

Vande onderscheydene persoonen die dit bedrijf tot hunlieder voordeel slechts beoeffenden, wierdender twee mannen ende een vrouwe gevangen. Hun proces, door de wet opgemaect zijnde, wierden ze veroordeelt om op de maerct van Veurne gebrant te zijn.



Door het verdrag van Peronne, afgesloten op het kasteel aldaar op de **14^{de} oktober 1468**, zag de koning van Frankrijk zich verplicht te aanvaarden dat de staten van Vlaanderen, zich onttrokken aan het gezag van het parlement van Parijs. De feodaal juridische band tussen Frankrijk en Vlaanderen brakkele weer den stukje verder af.

1468 - De inkomsten van het Wulhuys

*Het is niet verwonderlijk dat men in deze pesttijden in Poperinge zocht naar grotere inkomsten voor het gasthuis en op de **20^{ste} december 1468** men kwam op de proppen met het Wulhuis. Op zich is dit weer een bewijs dat de Poperingse 'wereldlijke' overheid nauw samenwerkte met de religieuzen die instonden voor de Magdalena en het Gasthuis.*

In het stadsarchief Poperinge (map 496D) is een register bewaard, met als titel: Inhoudende soo wel de renten, erfachtigheden ende inkomenden guden als andere jaerelyksche lasten, mitsgaders oock de keuren ende ordonnationen der gasthuyse ofte armen deser stede van Poperynge, competerende ende conserverende.

Het register was opgesteld door de gasthuismeesters Christiaen de Bergh, François Moenaert, en Geleijn Haezebaert.

En de eerste akte die hierin opgenomen werd was deze van het Wulhuis. En die begon me:t Den heere schepene, ceurheers ende raden vande voorschreven stede hebben insgelijcks geconfirmeert dese naervolgende artikelen dewelcke gemaect waren den 22^{ste} oktober 1468 bij de weth vande voorseyde stede aengaende het Wulhuys.

Opdedrinck schrijft hierover:

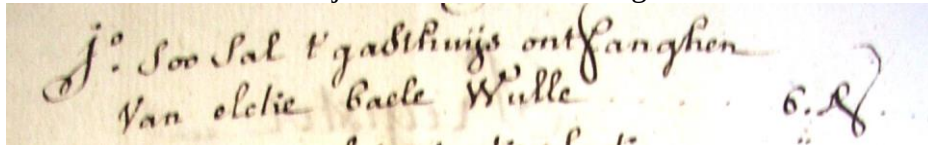
Ten dien jare op 20 december, gaf het stedelijk magistraat van Poperinghe ten voordele van 't hospitaal enige verordeningen uit aangaende het Wulhuis.

Wanneer de lakenweverij nog bloeide, was het wulhuis een stapelplaats waar de kooplieden hun wol aanbrachten en te koop aanboden. Die stapelplaats, zo wij vernemen, was in de

nabijheid van 't hospitaal gelegen. In de gasthuispoort en het Beyaertstraatje hield men eertijds markt van wol, lijnwaad en andere stoffen.

Zo blijkt het uit de verordeningen van het magistrat en de overgebleven gasthuisrekeningen, bezorgden de gasthuismeesters aan de kooplieden de nodige kramen en schragen.

De voorschriften van het jaar 1468 luiden als volgt:



Eerst zo zal t'gasthuys ontfanghen van elcke bale wulle	6 denier parisis
Van elcke tyczacke (<i>een zak gemaakt van tyc – het dubbel van een baal</i>)	12 d.p.
Van deelne het zij zacke of balen	8 d.p.
Van alle maniere van Vlaemsche wulle boven de waghe	8 d.p.
<i>(een wage was een gewicht van 180 pond. De wage was verdeeld in 30 nagelen. Een zak maakte 2 wagen.)</i>	
Van elk zacxkins wulle voor 't'gasthuus	2 d.p.
Van elcke voer wulle ongepact van buuten comende in de maert of binder cuere van Poperinghe waer dat zy (<i>de ceure is hier het grondgebied van Poperinge</i>)	2 schellingen par.
Van elcke lakene St. Jansdaghe van stellage wieder zy vercopen of niet vercopen, te weitene de groote lakene (<i>de groote lakene of de fijne lakenen die van buiten de stad aangebracht waren betaalden 1 schelling parisis; die binnen de stad bevrocht waren, betaalden 4 deniers parisis.</i>)	
Van elcke voerynghe	6 d.p.
Van elcke bale meede	4 d.p.
Van elcke waghē die vernacht int wulhuus of bachten gasthuuze	12 d.p.

Een pond parisis was verdeeld in 20 schellingen parisis; een schelling parisis in 12 deniers parisis. Een pond groote gold 12 ponden parisis.

Aangaande marktkramen waarover het gasthuis zorg te dragen had, verveerdigde de stedelijke overheid volgende verordeningen. Dit geschiedde ook op 20 december 1468.

Eerst elck coopman wert ghehouden te betalen voor een verdeckt craem ghestoffiert met bende voor elcke voete dat de pacht leivert,

1 schel. Par.

En midts dat de coopman zijn craem nede soffeirynghe mede brocht zo en zoude de pachter niet meer hebbene dan van elke voete

6 denier par.

Item zal ontfanghe van de persone die in huuse voortdoen half ghelt.

Item so wie compt staen met lynwade op de leezen ende scraghe zal gheiven van elke sticke

3 denier par.

Ende diet beneiden leide

1 denier par.

Item zo wat cramere die zijn merse spreet up de erde (*grond*) zal gheiven

1 sch. Par.

Item boven diesen zo zijn cooplieden ghehouden te betalen van waeckghelde van verdeckte craemen

4 den. Par.

Ende indien dat inde voorseide craemen stonden laen (*laden*) tunnen of packmanden, zouden ghehouden zyn te gheiven voor elck stick

4 den. Par.

Item de pachtere vande gasthuuse es ghehouden hem te stoffeiren van zes of achte personen om by nachte der cooplieden goed te bezorgen.